

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет**

Слово про вченого:

**ЗАРВА
Вікторія
Анатоліївна**

(до 70-річчя з дня народження)

ББК 74.я5

С 48

**Слово про вченого: Зарва Вікторія Анатоліївна.
Бердянськ: БДПУ, 2024. 79 с.**

Друкується за рішенням вченої ради Бердянського державного педагогічного університету. Протокол № 10 від 30.01.2024.

У брошурі подано нариси життя і діяльності докторки філологічних наук, професорки кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства факультету філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету, ректорки Бердянського державного педагогічного університету (2011–2016), Зарви Вікторії Анатоліївни.

Відповідальний за випуск: Табакова Ганна

Упорядкування та комп'ютерний набір: Табакова Ганна
Свіца Тетяна

© Бердянський державний
педагогічний університет, 2024

ЗАРВА ВІКТОРІЯ АНАТОЛІЇВНА

11 лютого святкує свій День народження знана науковиця, натхненниця чималої кількості учених, під керівництвом якої захищено багато дисертацій, наукових праць, здійснено чимало наукових проєктів, завдяки яким в Україні заговорили про бердянську філологічну школу, високопрофесійна викладачка, докторка філологічних наук, професорка Бердянського державного педагогічного університету Вікторія Анатоліївна Зарва.

Народилась Зарва Вікторія Анатоліївна 11 лютого 1954 року в місті Бердянськ Запорізької області. Закінчила з відзнакою Бердянську загальноосвітню школу № 9.

З 1972 по 1977 роки навчалася на філологічному факультеті Донецького державного університету за спеціальністю «Російська мова і література». У 1997 р. закінчила філологічний факультет Бердянського державного педагогічного інституту ім. П. Д. Осипенко за спеціальністю «Українська мова та література».

Упродовж 1984–1985 рр. навчалася в аспірантурі при Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР за спеціальностями 10.01.01 – російська література і 10.01.03 – література народів СРСР (українська література). А вже у 1985 р. успішно захистила кандидатську дисертацію «Творчість М. С. Лескова в аспекті російсько-українських літературних взаємозв'язків» У 1988 р. Вікторії Анатоліївні присвоєно вчене звання доцентки кафедри російської мови і літератури.

З 2001 р. до 2004 р. навчалася в докторантурі Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю 10.01.05 – порівняльне літературознавство. У 2006 р. захистила докторську дисертацію «Просвітницькі тенденції в російській та українській прозі 60–80-х рр. XIX ст.» при Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка зі спеціальності 10.01.05 – порівняльне літературознавство. У 2007 р. присвоєно вчене звання професорки кафедри української та зарубіжної літератури.

Вікторія Анатоліївна має за плечима великий досвід педагогічної та управлінської діяльності. Працювала вчителем російської мови і літератури, організатором позакласної і позашкільної виховної роботи середньої школи. З 1978 року працювала асистенткою, з 1983 р. – старшою викладачкою кафедри російської, української мов і літератур. З 1986 р. обіймала посаду завідувачки кафедри російської мови і літератури, з 1992 р. – завідувачки кафедри загального мовознавства та слов'янської філології, з 1997–2001, 2005 – завідувачки кафедри української та зарубіжної літератури, з 2006 р. – директорки Інституту філології

(згодом – Інституту філології та соціальних комунікацій), з 27 вересня 2010 р. – виконавчої обов'язків ректора, ректорки Бердянського державного педагогічного університету (з 23 березня 2011–2016 рр.), з 2016–2018 рр. – завідувачки кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури Бердянського державного педагогічного університету. З 2018 р. у зв'язку з реорганізацією кафедри працює на посаді професорки кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства БДПУ.

Основний напрям наукової діяльності Вікторії Зарви – методологічна парадигма порівняльного літературознавства, просвітницькі тенденції в зарубіжній літературі, взаємозв'язки зарубіжних письменників з Україною тощо.

Авторка понад 180 наукових і навчально-методичних праць, зокрема 2 одноосібних монографій, 10 навчальних посібників, брошур, програм.

Упродовж 2015–2021 рр. виконувала обов'язки голови спеціалізованої вченої ради К 18.092.02 із захисту кандидатських дисертацій при Бердянському державному педагогічному університеті. З 2008 р. до 2021 р. була членкинею спеціалізованої ради Д 26.001.39 із захисту докторських (кандидатських) дисертацій Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Упродовж 2008–2014 рр. – членкиня спеціалізованої вченої ради К 08.051.12 Дніпропетровського національного університету. Входила до складу експертної ради з питань проведення експертизи дисертаційних робіт з філологічних наук та соціальних комунікацій, виконувала обов'язки заступника.

Неодноразово виступала офіційним опонентом дисертацій. Була науковим керівником аспірантів та докторантів БДПУ зі спеціальності 10.01.05 – порівняльне літературознавство. Під науковим керівництвом Вікторії Зарви захищено 4 кандидатські дисертації: Павленко О. І., Давиденко І. В. (2016 р.), Васильєва А. (28 грудня 2017 р.), Волик Н. А. (27 вересня 2019 р.), а також 3 докторські: Ніколова О. О. (25 травня 2018 р.), Чик Д. Ч. (26 жовтня 2018 р.), Девдюк І. В. (11 грудня 2020 р.).

Вікторія Анатоліївна неодноразово виступала рецензентом монографій та навчальних посібників, була членкинею редколегії фахових видань, виконувала обов'язки відповідального (головного) редактора міжвузівського збірника наукових статей «Актуальні проблеми слов'янської філології. Лінгвістика і літературознавство», пізніше «Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Філологічні науки».

Професор Вікторія Зарва є учасником багатьох міжнародних наукових конференцій і форумів у Польщі, Болгарії, Словаччині, Угорщині, Німеччині, Австрії, Мальті, Мексиці та ін. Була учасником європейської програми TEMPUS-IV «Підготовка педагогів і освітніх менеджерів у вузі і системі підвищення кваліфікації до роботи з гетерогенними групами та організаціями».

За успіхи в педагогічній, науковій, управлінській роботі ювілярка нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2004), нагрудним знаком «Відмінник освіти України» (2005); почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2008), почесним званням «Заслужений працівник освіти України» (2009), подякою від імені Сенату Речі Посполитої Головне правління Польського культурно-освітнього товариства «Відродження» за вагомий внесок у розвиток польської культури в Україні (2006), подякою Управління освіти і науки Запорізької облдержадміністрації (2006), почесною грамотою і грамотою міського голови (2009, 2011), почесним дипломом за активне упровадження здобутків педагогічної науки в освітню практику (2010), грамотою Бердянської виправної колонії УДДУ ПВП у Запорізькій області за вагомий особистий внесок у справу налагодження співробітництва науковців Інституту філології БДПУ з правоохоронними органами Запорізької області (2010), подякою Федерації баскетболу України за допомогу в організації міжнародного турніру з баскетболу серед жіночих команд пам'яті ректора Лизогуба Ю.М., пропаганду фізичної культури, спорту і здорового способу життя (2011), подякою президента ФБУ за особисту підтримку жіночої баскетбольної команди «Чайка» Бердянськ, за вагомий внесок в розвиток спортивної науки, підготовку тренерських кадрів та розвиток і популяризацію баскетболу в Україні (2011), подякою директора Дніпропетровського РЦОЯО за особистий внесок у формування в Запорізькій області позитивного іміджу системи зовнішнього оцінювання (2011), почесною грамотою Національної академії педагогічних наук України (2012), подякою Голови комітету Верховної Ради України з питань бюджету (2012), пам'ятним знаком «Гордість нації» (2012, 2013), почесним орденом міста за вагомий особистий внесок у розвиток міста Бердянськ (2012), Грамотою начальника управління ДПтСУ в Запорізькій області (2012), Почесною грамотою МОН України і НАПН України за плідну організаторську діяльність з підвищення якості національної освіти (2012), Подякою МОН України і НАПН України за вагомий особистий внесок у розвиток і упровадження освітніх інновацій (2012), Почесною грамотою МОН України і НАПН України за особистий внесок у зміцнення освітнього потенціалу України (2013), Подякою Запорізької обласної організації Товариства Червоного Хреста України (2013),

грамотою Запорізької обласної ради (2013), Почесною грамотою Запорізького обласного союзу промисловців і підприємців (роботодавців) «Потенціал» (2013), подякою молодіжної громадської організації «Айсек у Бердянську» (2013), нагрудним знаком «Ушинський К. Д.» Національної академії педагогічних наук України (2013), грамотою єпископа за активне співробітництво з Синодальним відділом у справах молоді Української Православної Церкви, подяка МОН України і НАПН України за особистий творчий внесок і плідну організаторську діяльність з інноваційного розвитку національної освіти (2014), почесною грамотою ЦК Профспілки працівників освіти і науки України (2014), почесним дипломом Ради ректорів ВНЗ Запорізького регіону за досягнення у освітянській та науковій діяльності (2014), подякою зав.відділом освіти Бердянського міськвиконкому за плідну співпрацю з міським відділом освіти і високоякісну підготовку фахівців освітньої галузі (2014), орденом III ступеня «За заслуги перед Запорізьким краєм» (2014), почесною грамотою МОН України і НАПН України за вагомий особистий внесок і плідну організаторську діяльність з модернізації та оновлення галузі освіти (2015), Подякою МОН України і НАПН України за наполегливу працю та системну організаторську діяльність з інноваційного оновлення національної освіти (2015), Почесною грамотою міського голови (2015), подякою начальника штабу за вагому підтримку та допомогу Українській Армії та Національній гвардії, активну волонтерську діяльність, допомогу ГФ «Громадська Варта – Самооборона» Бердянська, грамота Запорізького обласного відділення Національного Олімпійського комітету України за розвиток олімпійського руху в м. Бердянськ (2016).

ВІТАННЯ З ЮВІЛЕЄМ!

Незрівнянна Вікторіє Анатоліївно, найщиріші вітання з Вашим святом! Легенди про пані ректорку з Бердянська ходять у закордонних університетах навіть більше ніж через 10 років після Ваших візитів до них. Ви – справді незабутня сторінка в славній історії БДПУ.

Здоров'я Вам, сил, наснаги, оптимізму ще на багато-багато років! Продовжуйте сяяти та дивувати!

З повагою, Ігор Лиман, завідувач кафедри історії та філософії БДПУ, доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Вітаю Вас із Днем народження!
Ваші досягнення та відданість науці
слугують прикладом для молодого
покоління. Ваш внесок у життя та кар'єру
багатьох науковців є неоцінним.

Щиро дякую за Вашу мудрість і
підтримку! Хай доля дарує нові
можливості, чудові ідеї,
неочікувані відкриття, яскраві
емоції та цікаві захоплення. Хай
ваші дні будуть сповнені радості,
достатку та добра, а самі Ви
будете там, де Ваше серце.

Бажаю міцного здоров'я,
бадьорого духу та ще багато
світлих і радісних моментів у
житті!

*З повагою і вдячністю, Ганна Александрова,
проректорка з науково-педагогічної роботи
БДПУ, кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри української та зарубіжної
літератури і порівняльного
літературознавства БДПУ*

Вельмишановна Вікторіє Анатоліївно!

Колектив Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка щиро вітає Вас з ювілеєм!
Для нашої спільноти викладачів та науковців у сфері медіа важливою була ваша неоціненна участь у наших спільних справах, що стосувалися розвитку науки й освіти журналістів, видавців рекламистів та піарників. Ваша подвижницька праця спрямовувалася на запровадження й підтримку підготовки медійних кадрів у Бердянському університеті. То незабутні роки співпраці! Червоною ниткою через вашу біографію проходять ці слова: «Проф. В. А. Зарва багато років була

членкинею науково-методичної комісії МОН України з журналістики». За цією простою й зрозумілою фразою ховаються роки наполегливої праці, години розмов і дискусій, душевне спілкування з колегами-однодумцями, спільні проекти, сподівання й плани на майбутнє.

Члени НМК з журналістики завжди відчували й цінували ваш хист організатора освітньої справи, небайдужість до справи, мудрість і зваженість у прийнятті іноді непростих рішень.

Нехай життя і надалі дарує вам море енергії, сили духу у цю непросту для країни годину. Тримаймося разом, бо ми українці!

*Від імені колективу ННІЖ КНУ імені Тараса Шевченка
голова Вченої ради, Директор Навчально-наукового інституту
журналістики КНУ імені Т.Шевченка, доктор філологічних наук,
професор Володимир РІЗУН*

Вельмишановна Вікторіє Анатоліївно!

Від імені колективу Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка та від себе особисто вітаю Вас з поважним ювілеєм.

Ваша багаторічна невтомна праця на розбудову української освіти та науки надзвичайно плідна. Багато років ми є свідками розвитку Вашої професійної кар'єри від кандидатки філологічних наук, доцентки, завідувачки кафедри до докторки філологічних наук, професорки, директорки Інституту філології та соціальних комунікацій, ректорки Бердянського державного педагогічного університету. І завжди Ви демонстрували високий професіоналізм, науковий рівень та мудрість в ухваленні рішень, що вирізняють талановитого науковця і керівника.

Ви змогли попрацювати на благо українського літературознавства і в стінах нашого навчального закладу у складі спеціалізованої вченої ради Д 26.001.39 із захисту докторських (кандидатських) дисертацій протягом 2008–2021 років, беручи активну участь у засіданнях та обговореннях новітніх наукових тенденцій. А також ми пам'ятаємо блискучі захисти докторських та кандидатських дисертацій, консультантом, науковим керівником чи натхненником яких були Ви.

Нехай Ваш значний професійний досвід, життєва мудрість, непересічна працездатність, порядність та особисті якості стануть запорукою стійкості у складні часи для нашої держави та суспільства.

Бажаємо міцного здоров'я, успіхів і перемог!

З найкращими побажаннями

Григорій СЕМЕНЮК
директор Навчально-наукового інституту філології,
доктор філологічних наук, Заслужений професор
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

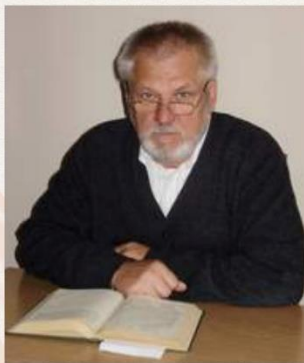

Докторка філологічних наук,
Заслужена працівниця освіти
України, професорка кафедри
історії української літератури,
теорії літератури та
літературної творчості,
Грицик Людмила Василівна

Слова розсипаються, перелякані гуркотом повітряних тривог. Найніжніші, найтонші, як у кригу, вмерзли у темряву. Знайти б найпотрібніші, найтепліші, аби зігріли Вас у день Вашого народження, дорога Вікторіє Анатоліївно, відвели думками від гірких і тривожних останніх бердянських днів.

Вікторіє Анатоліївно, колего, надійний друже по пригодах, які, як у фільмах, демонструвало життя! Хочеться побажати Вам сил, терпіння, витримки – Ви все зможете, Ви – сильна. «Життя надто коротке, щоб залишати щось на потім». Радійте тому, що подароване Богом. Любимо Вас! Бережіть себе до наступних 70!

Родина Грицик: Людмила Василівна та Валерій Петрович

Вельмишановна пані Вікторіє!

Прийміть наші щирі і сердечні вітання з нагоди Ювілею!

Ми знайомі з Вами біля піввіку, разом долали наукові бар'єри, разом брали участь у багатьох наукових конференціях і форумах, спільних програмах і наукових проектах. Ви були ініціатором і організатором частини з них. Тривалий час Бердянський педагогічний університет, який Ви очолювали, був одним із яскравих центрів розвитку української філології.

Ви виховали ціле покоління літературознавців: кандидатів і докторів наук, чії імена стали відомі всій країні. Ви були членами спеціалізованих рад університетів Києва і Дніпра, до Ваших думок прислухались молоді і зрілі вчені, а Ваші виступи завжди викликали зацікавлення шановних аудиторій в багатьох вишах нашої країни.

І сьогодні, на порозі Ювілею, ми щиро і сердечно віншуємо Вас, здоровимо багато літ радувати своїх близьких і рідних, учнів і колег!

Тетяна Михед, доктор філології, професор Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка

Павло Михед, доктор філології, головний науковий співробітник Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАНУ

Вікторії ЗАРВА – 70!!!

Великий світ і формою, і змістом.

І море, чисте й світле, як сльоза.

Каштани рідні вештаються містом.

Тополі підіймають небеса.

І всі чекають, що біда минеться,

Руїни щезнуть, як погані сни,

І знову проростуть з долоні серця

Яскраві квіти мирної весни,

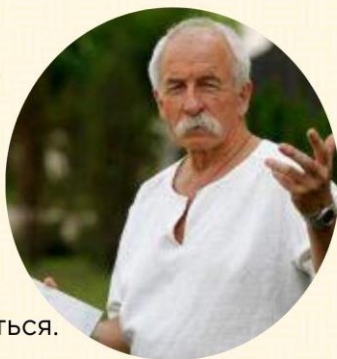
Завзяття в ньому рвійне стрепенеться.

А скільки рясту виросте тоді,

Рясного-прерясного, в добрий час...

Вже рідні обрії вітають Вас

А друзі теж, душею молоді.

Юрій Ковалів, доктор філологічних наук, професор, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка, премій ім. Тараса Шевченка Київського національного університету, «Благовіст», ім. Ірини Калинець, Я. Гальчевського. Заслужений працівник освіти України, професор кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості

Дорога пані Вікторіє!

Прийміть сердечні вітання зі славним ювілеєм!
Ваша доля осяяна сонцем!

Ви - відомий Учений, блискучий Літературознавець,
чудовий Організатор, талановитий Учитель і
чарівна Жінка.

Вам усе до снаги, Ви окрилюєте світ довкола себе
глибокою мудрістю, кипучою енергією, іскристим
гумором і незгасним життєлюбством.

Нехай Ваша життєва нива колоситься багатством
незаперечних досягнень і перемог, незгасного
оптимізму, нескінченного запасу сил і здоров'я,
нехай рясно квітне вона щастям, достатком, добром
та любов'ю ДО світу і ВІД світу!

Щиросердно зичу Вам щедрого вжинку здобутків
Ваших особисто і Ваших учнів, шани від сучасників і
нащадків!
На довгії благії літа!

*З глибокою повагою, Олеся Наумовська,
докторка філологічних наук, завідувачка кафедри
фольклористики ННІ філології КНУ імені Тараса
Шевченка*

ЯСКРАВА БІОГРАФІЯ

Біографія Вікторії Анатоліївни Зарви багата яскравими й, в останні роки, на жаль, драматичними подіями, які їй судилося пережити разом із мільйонами українців. Спадкоємиця древнього грецького роду (недаремно доньку назвала Елліною!), вона понад усе любить рідний Бердянськ, де працює все життя (спеціально вживаю ці дієслова в теперішньому часі)!

Особистість Вікторії Анатоліївни Зарви унікальна в багатьох вимірах. Насамперед вражає її здатність організовувати і здійснювати наукові дослідження, збирати навколо себе коло однодумців. Невтомно надихати інших на діяння, бути зразком людини, яка наполегливо йде до мети і закликає інших бути активним у житті, використовувати даровані ним шанси. Успішно керувати – кафедрою, інститутом, спецрадою, університетом. Невтомно працювати і водночас – уміти насолоджуватися кожним днем життя, відчувати «розкіш людського спілкування» (А. Сент-Екзюпері).

Для мене Вікторія Анатоліївна – це міцний науковий (і не лише!) зв'язок, закріплений не лише офіційними стосунками дисертант – опонент, це ще й безцінні уроки життєвого досвіду. Це бесіди під плескіт хвиль Азовського моря, куди я приїжджала майже щоліта, де виростали й міцніли мої діти, про що згадую зі щирою вдячністю.

А ще кожен із нас може згадати неповторні «тематичні» конференції, куди гостинно запрошував щовесня Бердянський університет, де зав'язувалися товариські стосунки, відбувалися зустрічі з письменниками, презентувалися книжки, загадувалась тема на наступну конференцію – і все це було небанально, актуально, поноваторськи! І Вікторія Анатоліївна не забувала нагадувати – про тему доповіді, спонукати – на приїзд, надихати – на публікацію!

Подякуймо ж їй за подвижницьку працю! Побажаймо ювілярці, незважаючи на найскладніші випробування долі, повсякчас зберігати енергію, науковий творчий неспокій, нести у світ тепло і добро свого серця! Вдячних і щедрих на увагу Вам колег і учнів, шановна Вікторіє Анатоліївно, нових сторінок у книзі Вашого життя!

Галина Александрова, доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ імені В. І. Вернадського

«Картки! Усі розумні думки, цитати зі статей й монографій ретельно записуй на картках. Переглядай, перечитай і аналізуй. А потім намагайся укласти їх так, щоб думки розумних людей підтверджували твою концепцію» – саме так майже тридцять років тому Вікторія Анатоліївна Зарва вчила мене опрацьовувати матеріали для написання дипломної роботи – порівняння особливостей літературного процесу в українському та польському модерністському середовищі багатонаціонального Львова. Тепер моя перша наставниця у Німеччині, я в Польщі, а ці картки й досі зберігаються десь у шухлядах в окупованому Бердянську, в охопленій війною Україні.

Робота над картками була лишень першими кроками на шляху довгої співпраці, я б сказав дружби майстра та вихованця, учня не завжди старанного та дбайливого, попри усі складнощі сьогодення, триває й до сьогодні.

Учена, педагог і організатор, Вікторія Анатоліївна не обмежувалася справами і проблемами кафедр, наукових спеціалізованих рад і Бердянського педагогічного університету, в цілому. Ця енергійна і творча людина ангажується у культурно-просвітницьке та громадське життя Бердянська, Приазов'я, усієї України.

Зацікавленість Вікторії Анатоліївни діяльністю Бердянського польського культурно-освітнього товариства «Відродження», яке я віддавна очолюю, надихнула на створення в місті Товариства польських учених. Заснована у 2000 році, спілка однодумців стала однією з перших в Україні офіційно легалізованою польською науковою організацією. Цей крок став знаменним не лише для Бердянська, але й для всієї польської діаспори в Україні та світі. До війни діяльність організації охоплювала широкий спектр напрямків: підвищення кваліфікації науковців: організовуються семінари, курси та тренінги, що допомагають дослідникам удосконалювати свої знання та навички. А головне – зміцнення наукового потенціалу бердянських учених, сприяння зацікавленню проведенням досліджень, пов'язаних з українсько-польською проблематикою та тематикою, налагодження співпраці між польськими та українськими

науковими середовищами й осередками, отримання стипендії для молодих дослідників, участь у міжнародних грантах тощо. Плідну діяльність Товариства яскраво ілюструють напрямки наукових філологічних досліджень і публікацій членів організації, які тепер працюють по всьому світу.

Спостерігаючи за Вікторією Анатоліївною як науковим керівником дисертантів, помітив її інстинктивне бажання допомогти своїм підопічним у будь-яких питаннях, як наукових, так і особистих. Вона завжди щиро вірить у потенціал молодих дослідників, а отже всіляко сприяє успішному розкриттю їхнього потенціалу, успіхові окремого індивіду. Зарва-вчений не лише дає цінні поради та рекомендації, але й послідовно представляє та відстоює наукові інтереси підопічних. Завдяки її підтримці та допомозі багато дисертантів успішно захистили свої дисертації у спеціалізованих радах по всій Україні та стали кваліфікованими фахівцями, носіями ідей просвітництва – Просвітництва, дослідженням якого увесь час займається Вікторія Анатоліївна.

Вірю, що не тільки я завжди з теплотою та вдячністю згадую допомогу та пам'ятаю про її підтримку. Упевнений, що без її мудрих порад та наставництва мені було б набагато складніше досягти своїх цілей і мети.

Вікторіє Анатоліївно, я впевнений, що все буде добре! Колись ми разом зустрінемося, на узбережжі нашого Азова, щоб разом передивитися мої перші картки та пригадати минуле! Дякую Вам за все!

Олексій Сухомлинов, доктор філологічних наук, професор, академік Української технологічної академії по відділенню соціально-гуманітарних технологій, співробітник Інституту славістики Польської академії наук (Варшава)

ВЕЛЬМИШАНОВНА ВІКТОРІЄ АНАТОЛІЇВНО!

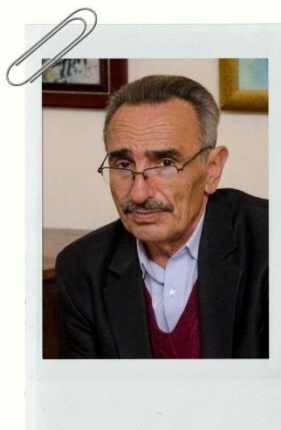
Сердечно вітаю Вас зі славним Ювілеєм!

Якби не війна, то ми разом із Вами в чудовому українському місті Бердянськ любувалися зараз хвилями чудового українського Азовського моря... А навколо – Ваша родина, друзі, учні, і море квітів!..

Кажу «українському», бо саме Ви зі своєю командою однодумців (всупереч багатьом недоброзичливцям) доклали максимум зусиль, щоб Бердянський університет повноголосом зазвучав на всю соборну Україну, а особливо – Інститут філології, Ваша виплекана і здійснена мрія. Сьогодні бердянські літературознавці – один із найпотужніших наукових і національно свідомих українських філологічних осередків. Вам є чим і ким гордитися!

Живіть довго, працюйте і не зважайте на втому! Ми з Вами!

Лукаш Скупейко, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України

**ДОРОГА ВІКТОРІЄ
АНАТОЛІІВНО!**

Від щирого серця вітаю Вас з ювілеєм! Бажаю міцного здоров'я, миру, щастя, гармонії, яскравих емоцій та цікавих подорожей! І головне – найшвидшого повернення додому у мирний український Бердянськ!

Доля нас звела в далекому 1994 році, коли Ви писали відгук на автореферат моєї кандидатської дисертації, потім ми зустрілися під час навчання в докторантурі в гуртожитку Київського національного університету на вул. Ломоносова 81.

Згадую Вас і на засіданнях спеціалізованих рад, коли захищались Ваші і мої аспіранти, на засіданнях НМК з журналістики в Києві, Івано-Франківську, Сумах, Тернополі, Алушті, Рівному, Берегово, Ужгороді, Бердянську, Запоріжжі. Найбільш пам'ятні наші зустрічі на конференціях, конкурсах, державних іспитах у БДПУ, де я була декілька раз головою ДЕК; зустрічі і у Вас, і у мене вдома. Ваш образ пов'язаний з морем, в яке Ви пірнали навіть взимку. Ми також відпочивали разом, і це були одні з найкращих днів мого життя. Я дуже ціную, що Ви стали моєю подругою.

Вам є чим і ким пишатись: це і Ваша сім'я, і Ваш університет, для якого Ви багато зробили, і Ваші колеги, і Ваші студенти, аспіранти, докторанти. Знаю багатьох, кому Ви допомагали, багато років. Ви були натхненником для студентів та колег! Хай Ваше добро повернеться сторицею. Безмежно Вас люблю. Ціную. Пишаюсь Вами. Вдячна долі, що Ви зустрілись на моєму життєвому шляху. Обіймаю і чекаю на зустріч.

Вікторія Погребна, док.філол.наук, професорка, зав. кафедри журналістики НУ «Запорізька політехніка»,

ШАНОВНА ПАНІ ВІКТОРІЄ!

Сердечно вітаю з Ювілеєм! Дякую Доли за наше знайомство, за те, що у мене в житті з'явилася подруга-колега! Наша зустріч відбулася в період ліцензування спеціальності "Журналістика" у БДПУ за твоєї ініціативи!

Мене полонили твій професіоналізм, цілеспрямованість та відповідальність.

На всіх посадах, які ти обіймаєш у своїй професійній кар'єрі, ти зберігаєш найцінніші людські риси - чуйність, доброту і порядність!

Перемоги й перемог, козацького здоров'я, тобі, Вікторіє Анатоліївно, на многає благіє літа!

*Олена Григорівна Ткаченко, докторка філологічних наук,
завідувачка кафедри журналістики та філології Сумського
державного університету (2001-2021)*

**Дорога Вікторіє Анатоліївно,
найщиріші вітання Вам у
цей прекрасний день!**

Доля подарувала мені не лише знайомство та розкішне спілкування з Вами, але й можливість бачити, як Ви завжди відкривали двері іншим людям і щедро дарували їм професійне та кар'єрне зростання, шанси бути почутими та реалізованими. А коли ці двері відкривалися не одразу, Ви не втомлювалися щосили стукати в них, бо за Вами стояли ті, хто Вам врів.

Бердянську свого часу пощастило – Ви надали університету суб'єктності та впізнаваності, зробили його центром інтелектуального та культурного життя, відкрили багато нових перспектив перед молоддю. Завжди відчувала у Вас силу морських хвиль Азову, пориви степових вітрів нашого півдня, відкритість до людей та нових ідей: нехай це все завжди лишається з Вами, попри те, наскільки зараз болить сплюндрований російською ордою рідний край.

Разом із Вами вірю, що обов'язково ще зустрінемося біля моря у вільному українському Бердянську або на моїй рідній Херсонщині, і нам буде про що і про кого згадати: питимемо найсмачніші таврійські вина і слухатимемо рідні морські хвилі, бо в нас вони завжди звучать по-особливому. Нехай Вас огортають людське тепло і повага, і не лише у день високого ювілею, нехай географічні відстані меншають від того, скільки людей Вас люблять, цінують та обіймають!

До цих об'ємів завжди причетна і я – Олена Бондарева, докторка філологічних наук, професорка, головний науковий співробітник кафедри української літератури, компаративістики та гринченкознавства Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Щиро вітаю Вас із ювілейним днем народження!

З надзвичайним теплом згадую Вашу щедру гостинність у стінах Бердянського державного педагогічного університету, де Вам вдалося організувати сучасний високоінтелектуальний осередок філології – справжній колектив одностудців, що гуртувався навколо Вас.

Згадую блискучий захист Вашої докторської дисертації з порівняльного літературознавства в Актовому залі Інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, куди ми, молодші науковці, приходили заздро поглянути на щасливців, кому вже оголосили результати голосування. Чудові були часи!

Ваш науковий доробок викликає повагу, кипуча енергія – захоплення, ініційовані Вами найцікавіші в Україні конференції – спільні спогади багатьох Ваших колег та учнів. Роки тут безсилі... Нехай і надалі успіх наздоганяє Вас, доля буде прихильна, а життєва дорога стелиться до нових горизонтів! Щиро бажаю любові, родинної гармонії, добробуту! Бажаю радості нових відкриттів, творчого неспокою інтелектуальної роботи, міцного здоров'я жити на повну силу в цей драматичний час! Дякую, що ми разом! Нехай здійсниться нам по вірі нашій – зійдемося знову у Вашій світлій господі!

*Мар'яна Шаповал, докторка філології, професорка кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості
Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*

НЕПЕРЕВЕРШЕНА ВІКТОРІЄ АНАТОЛІЇВНО!

Мої сердечні вітання і найкращі побажання з нагоди ювілею!

Ми знайомі тисячу років, люблю і поважаю вас безмежно! Кожна наша зустріч завжди була святом, сподіваюсь, таких зустрічей ще буде чимало.

Ви для мене взірець щирості, людяності, відвертості, ваше бажання допомоги всім і кожному, зробити неможливе для кожного (від людини до голодної рибки в Червоному морі) не знає меж. Ви знаєте, вмієте і можете все, але так хочеться вас обгорнути і захистити. Ви турботлива, сильна, розумна, чуйна, мудра, ніжна, креативна, чуттєва. Бажаю Вам здійснення того, що є найважливішим, підтримки близьких і колег, твердості духу, нових подорожей і відкриттів. Головне – нашої української перемоги, повернення у звільнений Бердянськ!

З великою вдячністю за багаторічну дружбу, розуміння, підтримку, Вікторія Шевченко, д.н.соц.ком., професор, завідувач кафедри мультимедійних технологій і медіадизайну Навчально наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Сердечно вітаю Вас зі славним Ювілеєм! Зичу Вам міцного здоров'я, всеосяжної радості, щасливого довголіття й рясних Божих щедрот!

Хай Ваше серце наповнюється добром і гармонією, а доля хай буде прихильною на всіх життєвих дорогах і тішить багатим урожаєм поваги, вдячності й підтримки друзів, однодумців і колег!

Нехай минуле зважає на терезах безцінний досвід, а майбутнє стелиться рушником щастя на многії і благії літа!

Нехай кожен день додає Вам сил, оптимізму та наснаги для реалізації найсміливіших планів і задумів. Нехай Господь завжди супроводжує Ваші справи, а все заплановане втілюється в життя. Нехай доля збагачує Вас, Вікторіє Анатоліївно, життєвою мудрістю та оптимізмом, невичерпною енергією і натхненням, радістю сьогодення і вірою в майбутнє!

*З повагою, Володимир Олексенко,
доктор філологічних наук, професор
Херсонського державного університету*

Вперше побачив Вікторію Анатоліївну у кінці 80-х в Інституті літератури ім. Т.Г.Шевченка АН УРСР. Не поцікавиться у колег «хто ця молода красуня» не міг. «Вікторія Зарва, з Бердянська». Приемність тісніше спілкуватися з Вікторією Анатоліївною випала уже в 00-х і з того часу не припинялася, чим дуже тішуся.

Ювілейна здравиця дає право згадати не тільки про наукові досягнення доктора наук і професора Вікторії Зарви, про здобутки її як організатора науки в якості багаторічного завідувача кафедри і ректора Бердянського університету, але про ювіляра як про Людину.

Серед наукової і викладацької спільноти країни, філологів і журналістів, мабуть, немає людини, хто б не знав Вікторію Анатоліївну. І є багато тих, кому вона, маючи таку можливість, допомогла захиститися, видати монографію чи збірник статей, порекомендувала на посаду, посприяла у присвоєнні звання, відрядила на стажування. Вникала і добре розуміла ті складові зростання і утвердження, які ще донедавна складали суть нашої роботи, до того часу, поки незграбна і нещадна «реформаторська» рука не втрутилася у зрозумілу і улюблену викладацьку рутину.

В особі Вікторії Анатоліївни – унікальне поєднання інтелекту, знань і людяності. Завжди дивувався умінню прощати навіть у ситуації, коли щедро обдаровані увагою і підтримкою зраджували.

Заохплювався теплотою і домашнім затишком, який уміє створювати Вікторія Анатоліївна для рідних і близьких.

На жаль, у долю іноді втручаються події, які ми не можемо відвернути, запобігти їх наслідкам, захиститися. Коли треба приймати болючі рішення і чекати. Іноді довго. І тут у Вікторії Анатоліївни є чому повчитися – мужності, сміливості, рішучості.

Шановна Вікторіє Анатоліївно! Ви з когорти тих, кого роки не торкаються і біда не ламає. Нехай так і буде.

Живіть довго і комфортно. Реалізуйте наукові і особисті плани.

Повторю Ваше: «Нехай усе буде добре!» Дякую, що Ви залишаєтеся у моєму житті, дорога ВІКТОРІЯ ЗАРВА, з Бердянська!

З повагою, Ярослав Козачок, доктор філологічних наук, професор

ШАНОВНА ВІКТОРІЄ АНАТОЛІЇВНО!

Прийміть мої щирі вітання з Вашим Ювілеєм!

У цей складний для всіх нас час хочу побажати Вам міцного здоров'я, терпіння і стійкості! Нехай швидше прийде Перемога у Ваш рідний Бердянськ, і Ви знову зможете чути шум хвиль рідного Азовського моря й радіти його теплу!

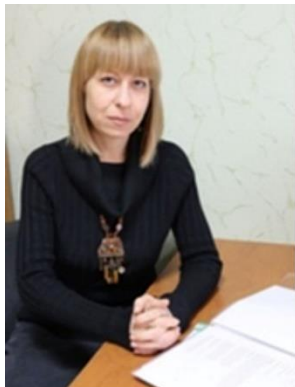
Із радістю й душевним щемом згадую свої приїзди на захисти дисертацій у чудову очолювану Вами Спеціалізовану вчену раду, які надихали й давали заряд позитивної енергії. Для кожного здобувача у Вас знаходилось своє унікальне благословення, свій підхід, завдяки якому кожен захист ставав справжнім науковим святом.

Мене завжди захоплювала Ваша людяність і щире вболівання за всіх, хто Вас оточує, – колег, підлеглих, аспірантів – і бажання сприяти їх розвиткові й зростанню. Нехай ваша турбота про інших вертається до Вас стократ, і все задумане Вами вдається якнайшвидше і якнайкраще!

Радості, наснаги, яскравого горіння!

Многая літа!

З повагою, Тетяна Гребенюк, професорка кафедри культурології та українознавства Запорізького державного медичного університету

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Щиро вітаю Вас з Днем народженням!

Мені дуже пощастило, що я зустріла Вас на своєму життєвому шляху: Ви повірили в мене, взяли у докторантуру, допомогли все зробити вчасно і якісно (і монографію надрукувати, і дисертацію захистити). Ви надихали, підтримували та давали добрі поради. Ви вміли заспокоїти та налаштувати на успіх.

Я завжди захоплювалася Вашою енергетикою, цілеспрямованістю та оптимізмом. Ви – мудра, сильна та чуйна людина, видатний вчений, гарна жінка, чудова мати та досвідчений науковий керівник, який відкрив шлях у науку багатьом аспірантам та докторантам.

Вікторіє Анатоліївно, від усього серця я бажаю Вам всього найкращого: міцного здоров'я, добробуту та стабільності, хорошого настрою та, звичайно ж, такої бажаної Перемоги! Мрію про нашу зустріч і вірю, що вона не за горами!

З повагою, Ніколова Олександра, Ваша колишня докторантка, професорка кафедри німецької філології, перекладу та світової літератури ЗНУ.

**Вельмишановна
Вікторіє Анатоліївно!**

Доля подарувала мені зустріч з Вами у 2012-му році у спеціалізованій вченій раді із захисту дисертацій. Я – починаюча секретарка ради, Ви – ректор Бердянського педагогічного університету, досвічена фахівчиня, яскравий приклад справжнього поєднання людських якостей й професійних навичок керівника. Ваш приклад невтомного наукового пошуку, відданого служіння справі слугував мені мотиватором у науковій та викладацькій роботі, і я завдячую долі тим, що нас об'єднує багато спільного у сфері вищої освіти.

Ви – неймовірна людина, адже поряд з Вами так затишно, комфортно. Ваша елегантність має стати окремим розділом дослідження/дисертації. Я навіть уявляю важливі пункти цього дослідження: 1.Зовнішня елегантність (не менше 100 сторінок), 2. Елегантність керування групами людей, 3. Елегантність публічних виступів на захистах дисертацій, 4. Елегантність напівприватного спілкування (у робочому середовищі, але з відчуттям справжнього родинного затишку), 5. Елегантність материнська (наскільки приємно бачити в доньці Вікторії Анатоліївні найкращі риси батьків), 6. Елегантність наукова (масивний перелік праць), 7. Елегантність моральна (сила витримки під час окупації рідного Бердянська, продовження викладання як самовідданість).

З нагоди Вашого ювілею прийміть сердечні привітання від усієї моєї родини! Ваш високий професійний досвід, життєва мудрість, прекрасні особисті якості привертають до Вас надійних друзів!

Хочеться побажати терпіння й швидкого повернення до мирного життя під мирним небом України

*З теплом і повагою , Ірина Прушковська, докторка філологічних наук, професорка кафедри іноземних мов
НН інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка*

Вельмишановна Вікторіє Анатоліївно!

Прийміть мої найширші вітання з Вашим ювілеєм! Ви здобули визнання і повагу в широких колах науково-педагогічної громадськості завдяки невтомній, самовідданій та плідній праці на благо розвитку української освіти і науки. Ваша незаперечна компетентність, багатий досвід, впевненість у власних силах і прагнення до нових висот слугують запорукою успіху всіх Ваших починань, а унікальне вміння будувати добрі відносини з оточуючими вдало доповнюють образ талановитої, мудрої та чарівної Жінки. Багато років Ваш високий професіоналізм та глибоке знання справи й досі допомагають Вам виконувати шляхетну місію Вчителя і наставника. Щорічно з-під Вашої опіки виходять сотні висококваліфікованих і конкурентоспроможних спеціалістів, тому всі Ваші зусилля сповна окупаються широю вдячністю і повагою численних учнів. Я безмежно вдячна долі, що звела мене з Вами!

У цей святковий день щиро зичу Вам, вельмишановна Вікторіє Анатоліївно, міцного здоров'я, невичерпної енергії, великого родинного щастя, незгасимого оптимізму, миру, добра, любові та натхнення у роботі! Нехай підтримка близьких, друзів і колег буде надійною опорою в досягненні поставлених цілей!
З Ювілеєм!

З глибокою повагою, Олена Павленко, доктор
філологічних наук, професор кафедри англійської
філології Маріупольського державного університету

З ювілеєм!

Завжди, коли на засідання чи наради приїжджала Вікторія Анатоліївна – щось невлучливо змінювалося у наших розмовах, відчуттях, навіть міміці – від перших митей, ще коли було чути сам тільки голос... Завжди ставало тепліше, простіше, легше подивитися в той неозорий світ людей в освіті, який ми всі разом творили, змінювали (намагалися – на краще), вибудовували у непростих, а часом – і дуже непростих реаліях.

Для мене Вікторія Анатоліївна – завжди асоціювалася з морем:

Щедра – як море,

Невтомна – як море,

Мудра і добра – як неспокойне і живе море

І як море – завжди наполеглива і сильна, загадкова і глибока...

Вітаючи з Ювілеєм, знаючи про непрости часи і обставини, про те, як болить за країну і рідний Бердянськ, – бажаю тепла і прихильності долі; бажаю горизонтів і щоб шляхи до них приносили радість; бажаю ідей і щирих, по-справжньому дружніх посмішок і слів. Хай їх буде у Вашому житті чимало – років, друзів, справ... Хай ніколи не закінчується вдячність людська і людська ж щирість у Вашому житті! Бажаю дожити до перемоги, до того моменту, коли знову можна буде відчути присмак моря на обличчі у рідному Бердянську – у добрі і благополуччі, при здоров'ї й нових ідеях, і щоб ті, кому важливі й для кого живете – були поруч, а тепле південне сонце зігрівало ваші щасливі обличчя!

З Днем народження, Вікторіє Анатоліївно, щастя!

Віталій Корнєєв, професор, доктор наук із соціальних комунікацій, заступник директора з навчально-виховної роботи Навчально-наукового інституту журналістики КНУ ім Т Шевченка

***А буває, ідеш по світу,
і проходить повз тебе людина
так, неначе проносить квіти
і тобі віддає половину...
Ліна Костенко***

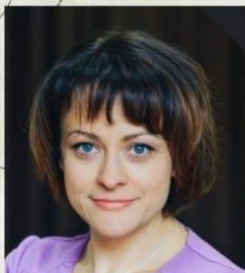
Так! Саме так відбулось знайомство із Вікторією Анатоліївною Зарвою в далекому 2010 році! Ми, зустрівшись, спілкувались про журналістику, про новаторства в галузі, про сучасну науку, про можливості та перспективи, а потім - залюблено вдивлялись в одному напрямку на прекрасні квіти... Саме квіти... І каже Вікторія Анатоліївна мені: «Краса – і тільки, трішечки краси, душі нічого більше не потрібно» (Ліна Костенко).

Сьогодні, вітаючи Вас, дорога ювілярко, дякую за приклад впевненого кроку в успіх, за приклад мудрості та добра, за приклад бездоганної адміністративно-управлінської майстерності, увінчаної в результат продуктивності та новаторства!

Вітаю, Вікторіє Анатоліївно! Зоріте у міцному здоров'ї і майте щастя із присмаком натхнення, любові, рідності, дива, добра, мрійності, успіху, дитинства! Нехай збудеться... Найважливіше... Найзаповітніше... У серці збережене... Найсвітліше... Найнеобхідніше...

Миру та спокою, перемоги та добра на многії літа!

З пошаною і любов'ю до Вас, Ольга Мітчук, доктор наук із соціальних комунікацій, професор Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне)

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

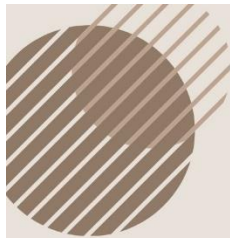
З нагоди вашого ювілею, я від щирого серця вітаю вас! Ювілей – це особливий момент, коли час зупиняється, а спогади розцвітають. Для багатьох Ви – це не тільки вчений, викладач, людина, яка змінила уяву про журналістику в межах БДПУ, але й надзвичайна особистість, яка залишила свій слід у серцях багатьох.

У 2015 році я долучилася до колективу кафедри журналістики Бердянського державного педагогічного університету. Це був складний рік, бо він вперше приніс у наш регіон та мій дім війну. Але Ви, як ніхто інший, підтримали мене – як викладача і як людину, хоча і не мали можливості знати мене особисто до того моменту. Шлях, який пройшла кафедра до початку моєї роботи вражав: власні ресурси, студія, чудовий колектив, креативні студенти.

Моє перше враження – людина, яка тримає все під контролем, звертає увагу на дрібниці, особисто занурюється у найскладніші питання та відповіді. І я впевнена, що найкращі Ваші якості лише удосконалюються з роками. Ви завжди для мене залишаєтеся позитивною, креативною, відповідальною, сильною та справедливою людиною, Атлантом, який тримає для багатьох людей цілий Світ.

Шановна Вікторіє Анатоліївно, з нагоди ювілею я від щирого серця вітаю Вас! Вірю, що в цей особливий день концентрація побажань і щирих вітань обов'язково надихне Вас на нові плани та надії. Бажаю Вам міцного здоров'я та сил, більше приводів для посмішок, реалізації задумів і планів! Щоб як завжди зосереджено, цілеспрямовано рухатися для відкриття нових талантів і Перемоги!

З повагою, Ольга Ятчук, кандидатка наук з соц. комунікацій, доцентка кафедри журналістики Університету митної справи та фінансів.

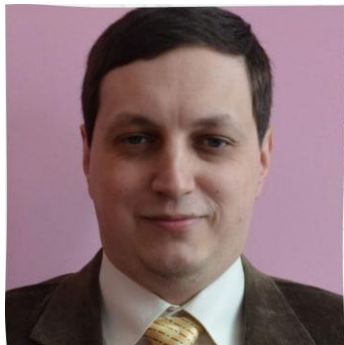
**ШАНОВНА ВІКТОРІЄ
АНАТОЛІЇВНО!**

На шляху кожного трапляються люди, після зустрічі з якими життя змінюється. Саме такою є Вікторія Анатоліївна, неймовірна жінка, талановита літературознавиця, мудрий керівник, яка відкрила для мене дорогу в науку.

У Ваш ювілей бажаю Вам, щоб життя рясніло вдалими моментами й щасливими миттєвостями, щоб з кожним сходом сонця ще одне задумане бажання здійснювалося. Нехай нескінченним буде запас енергії і те, що сьогодні було Вашою мрією, вже завтра стане частинкою життя. Затишку в домі й тепла в серці. З роси й води Вам, шановна Вікторіє Анатоліївно!

*Наталія Кобилко, кандидатка філол. наук,
доцентка кафедри соціально-гуманітарних наук,
Харківського національного університету
внутрішніх справ*

Дорога Вікторіє Анатоліївно!

Прийміть найщиріші вітання з Днем народження!

Дякую, що повірили в мене – простого хлопця з провінційного ЗВО. Ваш несподіваний телефонний дзвінок і запрошення навчатися в докторантурі БДПУ допомогли мені визначитися з життєвими пріоритетами і повірити у власні сили. Дякую Вам за людяність, підтримку і високий професіоналізм. Надзвичайно радий бути Вашим учнем і пишаюся цим! Нехай все добре, що Ви зробили та робите для людей, повернеться Вам сторицею!

З нагоди ювілею зичу Вам міцного здоров'я, приємних подій і зустрічей, натхнення на добрі справи та нові звершення, а також добрих новин від ЗСУ!

До зустрічі в українському Бердянську!

З повагою, Денис Чик, доктор філологічних наук, професор кафедри іноземних мов і методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка

Шановній Вікторії Анатоліївни

У системі подій нашого життя, які здаються випадковостями, є глибокий сенс і незбагненна необхідність. У час дивного передчуття важливого вибору в моє життя ввійшла Вікторія Анатоліївна. І стала однією з головних постатей для мене, показавши, що мріяти треба, а відмовлятися від мрії не можна.

Сильна, успішна й талановита жінка, неймовірно креативна особистість, якій підкорились наукова, адміністративна й інші вершини, Вікторія Анатоліївна є справжньою людиною, яка вірить в інших, бачить їх, розуміє й намагається допомогти. Це окремий дар шановної професорки, освітньої провідниці. А ще – закоханість у свою справу, найтонше філологічне чуття й любов до слова та людини! Енергія, завзятість і духовна стійкість Вікторії Анатоліївни надихають і стимулюють до розвитку, харизматичність формує навколо атмосферу творення, руху. Поряд із нею відкривається друге дихання, повертається віра в себе.

Без перебільшення, я щасливий і горджуся тим, що в моїй долі з'явилася Вікторія Анатоліївна, мій науковий консультант, друг і наставниця. Правий Д. Г. Келлер у тому, що свіча не втрачає жодної частки світла, якщо від неї запалена інша. Вікторія Анатоліївна дарує в житті багато світла і тепла, запалює душі інших, а свіча її душі сяє ясным і високим вогнем, добрим, справжнім.

Сердечно дякую Вам, шановна Вікторіє Анатоліївно! Хай завжди перебувають з Вами щастя, радість, натхнення і любов, гармонія! Мирного неба, міцного здоров'я Вам! Довгих літ і виконення всіх планів, проєктів і мрій!
З Днем народження!!!

*Андрій Гурдуз, кандидат філол. наук, доцент Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського, докторант Вікторії Анатоліївни
2020–2022 рр.*

До вельми поважної дати, або Як тут не повірити гороскопам...

Феномен Вікторії Анатоліївни Зарви цікавить мене вже більше 20-ти років – від моменту знайомства на конференції у Бердянську на початку 2000 х. Мене (тоді ще зелену аспірантку) вразила потужна енергія, що випромінювала ця дивовижна жінка, яка, з одного боку, була на недосяжній висоті професійної самореалізованості, а з іншого – милою, турботливою, душевною й абсолютно доступною для всіх простих смертних. Енергійний керівник, потужна науковиця, чарівна жінка! А ще – генератор тої енергії, яка перетворює все довкола: кожен, хто потрапляє в силоне поле Вікторії Анатоліївни, незмінно відчуває це, заряджаючись часточкою її сили. Все, за що береться професорка Зарва, незмінно приносить вагомі плоди, бо крім беззаперечних лідерських якостей, Вікторія Анатоліївна має талант бачити у людині краще і зрощувати це.

Часто непояснюване цілком пояснюється гороскопом: завкаф, директор Інституту філології БДПУ, ректор БДПУ – невиспуха енергія та відповідальність Водолія накладається на активність та ентузіазм Коня. А природна інтуїція обох знаків, що межує з телепатією, допомагає швидко приймати правильні рішення і досягати успіхів у різних справах. А ще безперечне вміння надихнути, змотивувати, запалити на нові звершення та трудові подвиги. Її незмінне «Чому ти й досі сидиш?! Задум класний! Реалізуй! Ти зможеш! Зрозумій, захистивши докторську, ти зможеш більше добра зробити у цьому світі, більше людям допомогти!» постійно підштовхувало вперед, стимулювало працювати з подвоєною силою. А в миті, коли опускалися руки і щось не виходило, рухатися змушувала одна думка – не підвести Вікторію Анатоліївну, не розчарувати людину, яка вірить у тебе набагато більше, ніж ти сама у себе віриш.

Чарівна паличка-виручалочка, дбайлива матуся не лише своїй дитині, а й багатьом іншим – «науковим» дітям. Хочу побажати Вам, любя Вікторіє Анатоліївно, міцного здоров'я, натхнення і наснаги на довгі й довгі роки, нових задумів та звершень, любові, радості, миру та добра! А найголовніше – повернутися у відвойований український Бердянськ, у рідні аудиторії університету, до рідної оселі! З роси і з води Вам! Многая літа!

*Наталія Городнюк, професорка кафедри англійської філології,
докторка філологічних наук, доцентка Маріупольського
державного університету*

*Дорога Вікторіє Анатоліївно!
Сердечно вітаю Вас із ювілеєм!*

У цю знаменну дату бажаю Вам щастя й міцного здоров'я, витримки та енергії, мудрості і любові до життя! Ви завжди були сильною і сміливою і не боялися приймати життєві виклики, залишайтеся такою ж.

Ви маєте безцінний досвід викладача, науковця, керівника, виростили не одне покоління студентів та аспірантів, допомогли багатьом вихованцям і колегам зробити перші кроки в кар'єрі. У Вас є дуже цінне і рідкісне вміння – організувати людей навколо спільної мети, вести за собою, відкривати нові перспективи. Я з приємністю згадую роки нашої спільної праці в Бердянському державному педагогічному університеті і завжди дивуюся, скільки всього Ви встигли зробити для його розвитку.

Я вдячна, що колись давно, у 1997 році, Ви дали мені шанс стати викладачем і вченою, завжди підтримували мої ідеї та ініціативи, допомагали словом і ділом. Хай усі Ваші добрі справи повернуться до Вас успіхами і radoщами! Щиро бажаю нових перемог і головної Перемоги!

*Софія Філоненко, докторка філологічних наук,
професорка кафедри філології Українського
католицького університету*

**Щиро вітаю, люба
Вікторіє Анатоліївно,
з ювілеєм!**

**Зичу міцного здоров'я, творчого
натхнення, миру в душі та в Країні!
Блискавична, розумна, прекрасна
Людина, Ви завжди зігріваєте
свою присутністю світ і людей
навколо себе. Щастя рясного і усіх
земних благ Вам!**

***Бугрій Анастасія, кандидатка філол.
наук, асистентка кафедри теорії і
практики перекладу з англійської
мови Навчально-наукового
інституту філології КНУ***

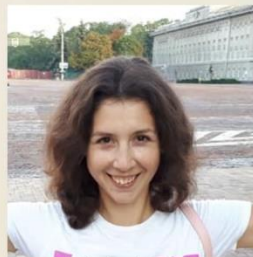

**Незвичайній,
сонцесяйній Вікторії
Анатоліївни Зарві на
НЕ ЗАБУДЬ!**

Розкішна і статна, шляхетна й красива...
Вас доля, Вікторіє, всім надлила.
Ім'я ваше також значуще й вагоме:
Вам смак перемоги достоту відомий.
Ви гідна дочка моряка - капітана,
Ви славне продовження вашої мами,
Яка педагогіки тонкощі знала
Й чимало бердянців в любові навчала.
Любили Ви щиро і маму, і тата.
Таких оптимістів, як Ви, пошукати.
Розгледіти в кожному талант вам під силу,
Ви віру даєте розправити крила.
І вам завдяки так багато злетіло,
Сягнуло вершин і духовно зміцніло.
Вам всі довірялись й завжди довіряли.
А як Ви Колег молодих опікали!
Проста і доступна, із серцем відкритим,
Це всі відзначали: дорослі і діти.
Посади Ви різні в свій час обіймали,
Та слава, всі знають, на Вас не впливала.
Завкафедри Ви, інституту директор
Чи навіть відомого закладу ректор, -
Ви завжди трималися гідно і просто,
Хоча мідних труб оминати не просто.
Цариця Ви мови і літератури,
Розумна, і мудра, й шляхетна натура.
А ще Ви майстриня смачних компліментів,
Що всім додавали щасливих моментів.
А ще нагадаю, раз маю нагоду,
Що вмлі отримати Ви насолоду,
Коли подарунок людині вручали.
О, як ваші очі від щастя блищали.
Такої людини я більше не знаю.
Я щиро, Вікторіє, Вас поважаю.
І знаю, що Ви ще й матуся прекрасна.
І ваша любов до Елінки незгасна.
Красива дочка ваша й талановита.
І серце її, як і ваше, відкрите.
Я дякую Вам і за власну дитину:
Зустрілися Ви їй у слушну хвилину
І мудрості тонкощі їй Ви відкрили,
Секретів жіночності різних навчили.
Ми Вас з ювілеєм прекрасним вітаєм,
З роси і води Вам всім серцем бажаєм.
Добра Вам і радості зичимо щиро,
Здоров'я, любові, наснаги і миру.
Сторицею Бог хай добро Вам вертає.
А Ваша душа хай від щастя співає.

З повагою, Ольга Харіна, Олена Кривицька

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Від усього серця вітаю Вас з ювілеєм! Бажаю міцного здоров'я, незламної сили духу, відданих та добрих людей поруч!

Мені пощастило навчатися в університеті під час Вашого головування на кафедрі та в чудовий період, коли Ви керували нашим закладом. Корпуси ВНЗ змінювались на очах, із занедбаних та холодних вони перетворювалися на ошатні, затишні, із сучасними аудиторіями. Невпізнанно змінювався гуртожиток, його вже не можна було назвати совдепівською "общагою".

У той же період суттєво покращився штат викладачів. А наш улюблений філологічний факультет виріс до цілого Інституту філології з новими спеціальностями та можливостями. Ми, випускники БДПУ, без проблем знаходили гідні пропозиції роботи, від викладання в школах до редакторських посад на провідних телеканалах. Вікторіє Анатоліївно, ми Вам вдячні за те, що Ви були в нашому студентському житті! І дуже хочеться, щоб з наступним днем народження можна було вітати Вас вдома, особисто!

Олександра Малкес, випускниця Інституту філології та соціальних комунікацій БДПУ 2007 р.

Сьогодні день народження професорки Вікторії Анатоліївни Зарви, яка внесла і вносить суттєву новизну в розвиток філологічної науки України.

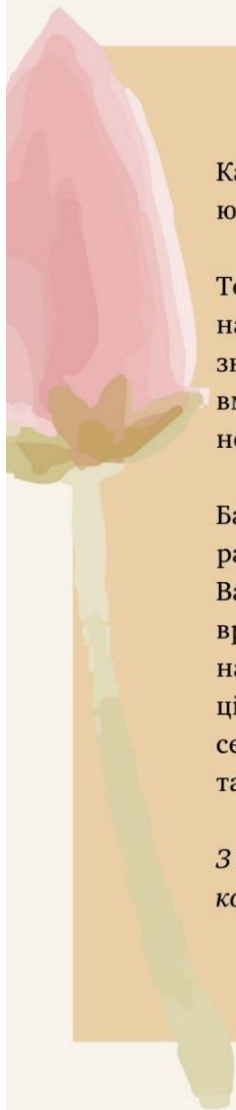
У день Вашого народження прийміть найщиріші та сповнені глибокої поваги до Вас вітання та побажання міцного здоров'я, щастя, добробуту й достатку на многії і благі літа.

Нехай Ваша життєва дорога буде довгою, сонячною, щедрою та життєдайною, і, як яскрава мозаїка, складається зі світлих фарб радості, незабутніх приємних подій, а кожен новий день дарує успіх і чудовий настрій, радість і трепетне хвилювання від зустрічей з улюбленими людьми, безтурботні думки про завтрашній день!

Многая Вам літа у радості та при міцному здоров'ї під мирним небом України!

Ірина Глазкова, декан факультету філології та соціальних комунікацій БДПУ, докторка філологічних наук, професорка

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Кафедра соціальних комунікацій вітає Вас із ювілеєм!

Той час, коли ми співпрацювали, був наповнений динамікою, розвитком та значущими моментами, а Ваш професіоналізм, вміння бачити майбутнє надихали колег до нових звершень.

Бажаємо Вам невичерпної енергії, здоров'я, радості та щастя в кожному новому дні! Нехай Ваші майбутні досягнення будуть ще більш вражаючими та вагомими, кожен новий науковий проєкт, над яким Ви працюєте, буде цікавим та актуальним. Бажаємо Вам миру в серці, натхнення в кожному новому дні, перемог та злагоди в особистому і професійному житті.

*З найкращими побажаннями,
колектив кафедри соціальних комунікацій БДПУ*

Шансозна Вікторіє Анатоліївно!

З нагоди Вашого прекрасного ювілею хочу від щирого серця привітати Вас. Ваша робота як Вчителя є джерелом важливого життєвого досвіду для багатьох із нас. Я щиро вдячний за Вашу допомогу та участь у моєму житті.

Ваш шлях як науковця вражає своєю величезною силою й відданістю. Ваші дослідження та внесок у розвиток науки є прикладом для багатьох.

Бажаю Вам міцного здоров'я, невичерпного запасу енергії, натхнення та віри у свої сили. Нехай кожен новий день приносить Вам мир, радість, щастя та величезне задоволення від Вашої роботи.

*З найщирішими побажаннями, Роман Костромицький,
кандидат філол. наук, доцент кафедри соціальних
комунікацій БДПУ*

**Шановна Вікторіє
Анатоліївно!**

Щиро вітаємо Вас зі славним ювілеєм! Ви зустрічаєте це свято, збагачені життєвим і науковим досвідом, яким завжди щедро ділитесь з молодим поколінням, засіваючи освітянську ниву знаннями, любов'ю до своєї справи.

Зичимо Вам міцного здоров'я й наснаги, натхнення в усіх справах, добрих і щирих колег та друзів.

Нехай ніколи не вичерпується Ваша енергія й оптимізм, а будь-які повороти долі завжди відкривають лише нові обрії майбутніх перспектив!

Нехай доля буде прихильною до Вас, даруючи радість життя!

З повагою, колектив кафедри української мови та славістики Бердянського державного педагогічного університету

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Щиро вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Ви – блискучий науковець, доктор філологічних наук, літературознавець, чий внесок у розвиток української науки та культури неоціненний. Ваші ґрунтовні дослідження, гострий розум, глибокі знання та невтомна праця здобули Вам щире повагу та визнання колег.

Ви не лише талановитий науковець, але й чудова людина, мудрий наставник, щирий друг і колега. Ваша доброзичливість, оптимізм та життєва мудрість надихають усіх, хто Вас оточує.

У цей знаменний день зичимо Вам міцного здоров'я, невичерпної енергії, нових творчих звершень, благополуччя та довгих років щасливого життя.

*Колектив кафедри іноземних мов і методики викладання
Бердянського державного педагогічного університету*

ШАНОВНА ВІКТОРІЄ АНАТОЛІЙНО!

Вітаю Вас з чудовим ювілеєм! Це свято, що наповнене високими досягненнями, незламною силою та непохитним духом!

Ваш величезний внесок у науку і освіту неможливо переоцінити. Ви - яскравий приклад сили та розуму, втілення принципів мудрості та наукової досконалості. Ваші досягнення являються великим надбанням для нашого світу, а Ваша енергія та відданість надихають молоде покоління.

Цей ювілей заповнений радістю, любов'ю та вдячністю. Кожен момент цього особливого дня принесе Вам радість і щастя. І нехай Ваші наукові відкриття продовжують просвітлювати світ, а Ваші поради і мудрість ніколи не зменшуються.

З найщирішими побажаннями щасливого ювілею!

З повагою та вдячністю, Андрій Мороз, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов і методики викладання БДПУ

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

З великою повагою та теплом вітаю Вас з ювілеєм та хочу віддати шану неймовірній жінці, за плечима якої не лише життєвий досвід, але й високі досягнення в науці. Ви – справжній вчений, яка своїм прикладом доводить, що любов до знань безмежна, тому Ви не просто науковець, а постійний приклад та джерело натхнення для своїх учнів, студентів та колег. Ви – приклад витонченості, глибокого розуміння та невичерпної енергії. Ваші мудрі поради назавжди залишаться у пам'яті, а Ваша віра у майбутнє та безмежний оптимізм допомагають жити.

Тож нехай цей ювілей буде часом для відпочинку, радості, незабутніх спогадів, яскравих вражень, позитивних емоцій. Бажаю здоров'я та невичерпної енергії для нових досягнень.

З найщирішими побажаннями щасливого ювілею!

*З повагою та вдячністю, Оксана Дуброва,
кандидатка філологічних наук, доцентка
кафедри іноземних мов і методики викладання
БДПУ*

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

З найтеплішими вітаннями від мене та моєї родини з приводу Вашого ювілею! У цей день ми бажаємо Вам великої радості, незабутніх моментів і натхнення, щоб і надалі надихати і вести за собою.

Хочу висловити щиро вдячність за Ваш величезний внесок у сферу освіти та літературознавчих досліджень. Ваша пристрась та амбіції не лише надихали усіх, хто був з Вами поруч, але й впливали на життя Ваших аспірантів, яких Ви активно вели за собою. Ваше керівництво, поради та безцінний внесок у нашу освітню кар'єру навіть не можна виміряти словами.

Я щиро вдячна за Вашу підтримку, яка допомагала мені під час написання дисертації, за Вашу експертну допомогу під час захисту, а також за Вашу активну участь у створенні вченої ради із захисту кандидатських дисертації саме в нашому університеті.

Бажаю Вам гарного настрою, безмежного щастя, нових позитивних вражень та яскравих подорожей. У цей тривожний час, сподіваюся, що наш спільний оптимізм та впевненість допоможуть подолати будь-які труднощі.

Нехай наступний Ваш ювілей дозволить нам усім зібратися разом і буде наповнений найщирішими вітаннями та радістю від зустрічі.

*З найкращими побажаннями та глибокою вдячністю,
Ірина Школа, кандидатка філологічних наук, доцентка
кафедри іноземних мов і методики викладання БДПУ*

ШАНОВНА ВІКТОРІЄ АНАТОЛІЇВНО!

Щиро вітаємо Вас з ювілейним Днем народження!

Ми горді з того, що маємо змогу спілкуватись із Вами – багатогранною, шляхетною людиною, мудрим науковцем, педагогом-порадником, який увібрав у собі найкращі людські якості: професіоналізм, ерудицію, чудове почуття гумору.

Бажаємо Вам повноти і неповторності життя, невичерпних творчих сил і натхнення!

Нехай доля шле Вам міцне здоров'я та радість.

*З повагою,
колектив кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації
Бердянського державного педагогічного університету*

2024

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Щиро вітаю Вас із ювілейним Днем народження!

Бажаю Вам мирного неба, нескінченного запасу сил і мужності, незгасного оптимізму і здоров'я, незаперечних перемог і досягнень, багато щасливих років життя попереду на березі нашого українського Азовського моря, яке Ви так любите! Дякую Вам за підтримку і небайдужість, хай доля дарує лише приємні подарунки!

Із повагою, Гнатюк Віталій, доцент кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини БДПУ

З ювілеєм, шановна Вікторіє Анатоліївно!

Від щирого серця вітаємо Вас з цією знаменною датою! Бажаємо Вам міцного здоров'я, невичерпної енергії, нескінченного щастя, щирої любові, затишку та благополуччя

Нехай цей ювілей стане для Вас новим етапом у житті, сповненим нових звершень, перемог і втіленням найзаповітніших мрій.

Нехай кожен день Вашого життя буде сповнений радістю, теплом, щирими посмішками та приємними сюрпризами.

*З повагою, колектив факультету
фізико-математичної, комп'ютерної
та технологічної освіти БДПУ*

Дорога Вікторіє Анатоліївно!

Вітаємо Вас із ювілеєм! Міцного, могутнього здоров'я, позитивного настрою, віри в себе та в успіх! І звичайно наступний День народження відсвяткувати в мирному українському Бердянську!

З повагою, кафедра української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства БДПУ

З ЮВІЛЕЄМ!

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Сердечно вітаю Вас із ювілеєм від імені кафедри української та зарубіжної літератури та особисто від себе! Наше життя зараз – це надзвичайно складний пазл, який нам треба впорядкувати і зрозуміти. Ви, як і багато з нас, покинули своє помешкання, свій університет, рідний Бердянськ. Це дуже важко. Однак ваша стійкість і життєлюбність дала можливість знайти міцний ґрунт для продовження свого захоплення в літературу, у слово.

Нехай цей життєвий новий рік принесе Вам особливий настрій, нехай здійснюється все задумане, нехай родість (попри все) перемагає у Вашому житті. І головне – щоби швидше відчули насолоду від Азовських хвиль, захоплення шалено красивими заходами сонця в Бердянську. Щасливого життя під мирним небом України!

Із вдячністю та повагою, Ольга Харлан, докторка філологічних наук, професорка-завідувачка кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства БДПУ

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Міцного здоров'я і радості на щодень, морських світанків, домашнього затишку і здійснення мрій.

Ольга Новик, докторка філол. наук, професорка кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства БДПУ

Вікторія Зарва цілком відповідає своєму імені та суперечить своєму прізвищу. Талановита в багатьох своїх проявах, енергійна, цілеспрямована, комунікабельна естетка. Я вдячна долі за зустріч із цією непересічною харитативною особистістю.

Валентина Школа, докторка філол. наук, доцентка кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства БДПУ

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Прийміть найщиріші вітання з нагоди
Вашого ювілею!

Ви - неймовірна людина, здатна своєю енергією й підтримкою змінювати долі інших на краще! Підтвердженням цього є величезна кількість вдячних учнів, студентів, аспірантів, колег. Від початку нашого знайомства не припиняю дивуватися Вашій вірі в людей і небадужості. Бажаю Вам ніколи не втрачати свого натхнення, творчого запалу й незважаючи на жодні випробовування долі, вірити у найкраще, плекати мрії й радіти під мирним українським небом життю. І хай воно відповідає Вам взаємністю ще багато щасливих років!

Із вдячністю й повагою, Табакова Ганна, доцентка кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства БДПУ

Дорога Вікторіє Анатоліївно!

Щиро вітаю Вас із ювілеєм! Дякую долі за зустріч із Вами! Ви абсолютно неперевершені!

Мене завжди дивувала Ваша здатність відділяти суттєве від другорядного, бачити суть речей і людей. Ваші численні таланти, неймовірна працездатність та уміння надихати прислужилися розквіту нашого Інституту філології та соціальних комунікацій, втіленого в цілому гроні молодих кандидатів та досвідчених докторів наук, до дисертацій яких Ви були причетні або в якості наукового керівника чи консультанта, а найчастіше – натхненника та організатора наукового дерзання.

Та все ж найбільше в обширі Вашої особистості мене захоплює життєва мудрість, якою Ви завжди охоче ділитесь. Саме завдяки Вам я змогла повірити у себе свого часу, бо Ви вірили в мене.

Я знаю Вашу силу, наполегливість і безстрашність, але і якою тендітною та беззахисною Ви можете бути. Жодна перепона не встояла на Вашому шляху. Хоча були і глибокі розчарування, які Ви болісно переживали. Однак віталістична сила життя, властива Вашій натурі, непереборна життєрадісність та життєствердність завжди перемагали!

Бажаю якнайшвидше почути радісні новини, а з усім іншим впроємося!

З повагою, Ваша Ольга Боговін, кандидатка філол. наук, доцентка кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства БДПУ

Шановна Вікторіє Анатоліївно!

Щиро вітаю з Днем народження!

Бажаю лише світлого, мирного неба та найяскравіших зірок над головою. Більше нових зустрічей та добрих знайомств, а також найбільших успіхів у будь-яких починаннях. Нехай кожен день дарує радість і натхнення. Здоров'я на всі пори року, гарного настрою, бадьорості, добрих новин і удачі! І найскорішої Перемоги!

*З повагою, Тетяна Свіца,
старший викладач кафедри
української та зарубіжної
літератури і порівняльного
літературознавства БДПУ*

БІБЛІОГРАФІЯ

1980

1. Zarva V. A. Poesie bruderlicher Verbundenheit: Buchbesprechung. *Rote Fahne*. 1980. № 94. S. 3.

1983

2. Зарва В. А. Про типологічну близькість деяких образів у творах М. Лескова і Марка Вовчка. *Українська мова і література в школі*. 1983. № 5. С. 12–15.

3. Зарва В. А. Оповідання «Катерина» Марка Вовчка і повість «Житіє однієї баби» М. Лескова. Спроба порівняльного аналізу. *Тези доп. і повід. респ. наук. конфер., присвяченої 150-річчю з дня народж. М. Вовчка*. Вінниця, 1983. С. 75–77.

1984

4. Зарва В. А. Характер сатирического обличения у Н. В. Гоголя и Н. С. Лескова (на материале повести «Детские годы»). *Вторые Гоголевские чтения, посвящ. 175-летию со дня рождения писателя: тезисы докл.* Полтава, 1984. С. 50–51.

5. Зарва В. А. До питання «Лесков і Україна» (повість «Дитячі роки»). *Літературознавчі обрії: зб. наук. праць*. Київ : Наук. думка, 1984. С. 35–46.

1985

6. Зарва В. А. Творчество Н. С. Лескова в аспекте русско-украинских литературных взаимосвязей : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : 10.01.01; 10.01.03. Киев, 1985. 17 с.

7. Зарва В. А. Типологічні мотиви в творчості Марко Вовчок і Миколи Лескова (на прикладі творів із народного побуту). *Марко Вовчок: статті і дослідження / відп. ред. Р. С. Міщук*. Київ : Наук. думка, 1985. С. 131–142.

1987

8. Зарва В., Дергаль Л. Развитие жанрів в українській літературі XIX – початку XX ст. *Радянське літературознавство*. 1987. № 8. С. 71–73.

9. Зарва В. А. Традиции Н. А. Некрасова в современной советской поэзии (на примере творчества Е. А. Евтушенко). *Некрасовские чтения : тезисы выст.* Ярославль, 1987. С. 12–13.

1988

10. Зарва В., Надежда З. Экологическое воспитание младших школьников на уроках чтения. *Рациональное использование, охрана,*

воспроизводство биологических ресурсов и экологическое воспитание. Запорожье, 1988. С. 280–281.

11. Зарва В. А. Гоголевские традиции в «украинской» прозе Н. С. Лескова. *Наследие Н. В. Гоголя и современность* : тезисы докл. Нежин, 1988. Ч. 1. С. 44–45.

12. Зарва В. А. Антиклерикальна тема у творчості І. Нечуя-Левицького і М. Лескова. *Творча індивідуальність І. С. Нечуя-Левицького і літературний процес*: зб. тез доп. і повід. респ. наук. конф., присвяч. 150-річчю з дня народження письменника. Черкаси, 1988. С. 59–61.

13. Зарва В. А. М. С. Лесков і Т. Г. Шевченко (до проблеми типології творчості). *Радянське літературознавство*. 1988. № 12. С. 24–30.

1989

14. Зарва В. А. Н. С. Лесков и Украина. Киев : Знание, 1989. 18 с.

1990

15. Зарва В. А. К биографии Н. А. Некрасова (по страницам прозы Н. С. Лескова). *Современное прочтение Н. А. Некрасова*: тезисы выст. (V Некрасовские чтения). Ярославль, 1990. С. 61–63.

16. Зарва В. А. Творчество Н. С. Лескова и Украина : монография. Киев : Лыбидь, 1990. 140 с.

1991

17. Зарва В. А. До просвітительських тенденцій в повісті «Дитячі роки» М. С. Лескова. *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук* : зб. статей. М.-Зап., 1991. Вип. 1. С. 43.

18. Зарва В. А. Гоголевские традиции изображения украинского казачества в «Соборьянах» Н. С. Лескова. *Запорожжя в історії та культурі* : тези доп. і повід. республ. наук. конференції. Запоріжжя, 1991. С. 108–109.

19. Зарва В. А. К значению терминов «Просвещение» и «просветительство». *Міжнар. наукова конфер. «Питання стандартизації, інтернаціоналізації та автоматизації перекладу термінологічних одиниць»* : тези доп. Чернівці, 1991. С. 25–27.

20. Зарва В. А. К просветительской концепции человека («Соборьяне» Н. Лескова – «Записки причетника» М. Вовчок). *Междууз. научная конференция, посвящ. 160-летию со дня рождения Н. Лескова* : тезисы докл. Орёл, 1991. С. 37–39.

21. Зарва В. А. Просветительские тенденции в прозе Н. А. Некрасова. *VI Некрасовские чтения* : тезисы докл. Ярославль, 1991. С. 29–30.

22. Зарва В. А. К проблеме просветительства в творчестве Н. С. Лескова. *Филологические очерки* : сборник статей. Бердянск, 1991. С. 20–21.

1992

23. Зарва В. А. Просвітительські традиції у повісті М. Костомарова «Холуй». *Микола Костомаров і проблеми суспільного та культурного розвитку української нації*. Рівне, 1992. С. 48–49.
24. Зарва В. А. О типологическом исследовании романа зарубежной наукой. *Актуальні питання підготовки спеціалістів в педвузі*. Бердянськ, 1992. С. 3.
25. Зарва В. А. До особливостей художнього конфлікту української та російської просвітительської прози 60-х років XIX ст. *X Всеукраїнська славістична конференція «Духовне відродження слов'ян у контексті європейської та світової культури»* : тези доповідей. Чернівці : ЧДУ, 1992. Т. 1. С. 91–92.
26. Зарва В. А. М. Лесков про українську «козацьку вольницю». *Феномен українського козацтва в контексті світової історії і культури* : тези доповідей наукової конференції. Херсон, 1992. С. 72–73.
27. Зарва В. А. Американский русист Давид Гриффитс о русском Просвещении XVIII века. *Крымская научная конференция «Проблемы зарубежного литературоведения и критики»* : тезисы докладов. Симферополь, 1992. С. 54–56.
28. Зарва В. А. К своеобразию двух этапов Просвещения в русской и украинской литературах. *Целостность художественного произведения и проблемы его анализа и интерпретации*. Донецк : ДонГУ, 1992. С. 25–26.
29. Зарва В. А. Природа художнього конфлікту в творах М. Лескова і М. Вовчка. *Науково-практична конференція «Культура України і слов'янський світ»* : тези доповідей і повідомлень. Київ, 1992. Ч. 1. С. 56–57.

1993

30. Зарва В. А. Новый герой в русской литературе 60-х годов XIX века. *Актуальні питання слов'янської філології і педагогіки* : зб. тез наук. повідомлень. Бердянськ, 1993. С. 16–17.
31. Зарва В., Тасиць Т. С. Єфремов про життя Бориса Грінченка. *Актуальні питання слов'янської філології і педагогіки* : зб. тез наук. повідомлень. Бердянськ, 1993. С. 18.
32. Зарва В. А. «Это будет не история, а побасенки...» (Н. С. Лесков). *Література й історія* : тези доповідей і повідомлень Всеукраїнської науково-практичної конференції. Запоріжжя : ЗДУ, 1993. С. 127–129.
33. Зарва В. А. Просветительская тенденция определения роли труда в жизни человека в русской и украинской прозе второй половины XIX века. *Текст как реальность: содержание и форма* :

межвузовський збірник наукових праць (Тульський гос. пед. ін-т / М-во освіти Росії). Тула, 1993. С. 29–32.

34. Зарва В. А. Б. Грінченко в «Історії українського письменства» Сергія Єфремова. *Проблеми творчої спадщини Бориса Грінченка* : тези доп. республ. наук. конф., присвяченої 130-річчю з дня народження Бориса Дмитровича Грінченка. Луганськ, 1993. С. 70–71.

1994

35. Зарва В. А. История русской литературы XIX в. (70–90-е годы) : методические рекомендации. Бердянськ, 1994. 44 с.

36. Зарва В., Нагай И. Проблема информатизации процесса преподавания иностранных языков в высшей школе. *Актуальні питання слов'янської філології і педагогіки* : тези доповідей. Бердянськ, 1994. С. 3–4.

37. Зарва В. А. И. С. Нечуй-Левицкий и деятельность «громад». *Актуальні питання слов'янської філології і педагогіки* : тези доповідей. Бердянськ, 1994. С. 20–21.

38. Зарва В., Нищета В. Некоторые идеи Библии в романе «Братья Карамазовы» Ф. М. Достоевского. *Актуальні питання слов'янської філології і педагогіки* : тези доповідей. Бердянськ, 1994. С. 22–24.

39. Зарва В. А. Симбиоз двух видов реализма в русской и украинской литературах 60–80-х годов XX в. *Нові підходи до філології у вищій школі* : матеріали Другої всеукраїнської наукової конф. Київ : ІСДО, 1994. С. 9.

40. Зарва В. А. До проблеми просвітительських тенденцій в українській та австрійській літературах 60–80-х рр. XIX ст. *Інформаційний бюлетень Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України*. 1994. № 6. С. 42–44.

41. Зарва В. А. Н. В. Гоголь и просветительские позиции Н. С. Лескова в рассказе «Путимец». *Микола Гоголь і світова культура* : матеріали міжнар. наук. конф., присвяч. 185-річчю з дня народж. письменника / відп. ред. і упор. Г. В. Самойленко. Київ-Ніжин, 1994. С. 152–155.

42. Зарва В. А. Русская и украинская классика XIX века: литературные традиции Просвещения : учебное пособие. Киев : КМИУУ, 1994. 155 с.

1995

43. Зарва В. А. Особенности изучения «Вишневого сада» А. П. Чехова в экономическом лицее. *Проблеми слов'янської філології* : тези доповідей та повідомлень. Бердянськ, 1995. С. 20–21.

44. Зарва В. А. Отношение русских и украинских писателей второй половины XIX века к теории «малых дел». *Актуальні питання слов'янської філології*. Бердянськ, 1995. С. 44–48.

45. Зарва В. А. Ликов Віктор Васильович. *УЛЕ*. Київ : Українська енциклопедія, 1995. Т. 3. С. 172.
46. Зарва В. А. Михалков Сергій Володимирович. *УЛЕ*. Київ : Українська енциклопедія, 1995. Т. 3. С. 367–368.
47. Зарва В. А. Мазепа Наталя Ростиславівна. *УЛЕ*. Київ : Українська енциклопедія, 1995. Т. 3. С. 255.
48. Зарва В. А. Матвєєва Новела Миколаївна. *УЛЕ*. Київ : Українська енциклопедія, 1995. Т. 3. С. 314–315.

1996

49. Зарва В., Воронова О. Типологічне вивчення творчості Т. Шевченка і М. Лермонтова (релігійні мотиви). *Актуальні питання слов'янської філології*: міжкафедр. збірник тез доповідей та повідомлень. Бердянськ, 1996. Вип. II. С. 29–31.
50. Зарва В. А. Г. Р. Державин в творчестве Н. С. Лескова. *Актуальні питання слов'янської філології*: міжкафедр. збірник тез доповідей та повідомлень. Бердянськ, 1996. Вип. II. С. 31–32.
51. Зарва В., Зубова І. «Жіночий ліризм» у поезії Лесі Українки. *Актуальні питання слов'янської філології*: міжкафедр. збірник тез доповідей та повідомлень. Бердянськ, 1996. Вип. II. С. 35–37.
52. Зарва В. А. Деякі зауваження до з'ясування проблеми нового героя-інтелігента в творчості І. Нечуя-Левицького та в російській літературі. *Сучасні проблеми вивчення фольклору та літератури у вищих та середніх навчальних закладах*: матеріали науково-практичної конференції. Мелітополь-Київ, 1996. С. 42–43.

1997

53. Зарва В. А. Н. С. Лесков и польская культура. *Актуальні питання слов'янської філології*: міжвузівський збірник наукових статей. Київ-Бердянськ, 1997. Вип. III. С. 143–147.
54. Зарва В. А. Проблема нового героя-інтелігента в романе «Хмари» І. Нечуя-Левицького. *Актуальні питання слов'янської філології*: міжвузівський збірник наукових статей. Київ-Бердянськ, 1997. Вип. III. С. 148–156.
55. Зарва В. А. Історія російської літератури ХІХ ст. (70–90-ті рр.): навч. посібник. Київ-Бердянськ: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1997. Ч. 1: Завдання та тести для самостійної роботи студентів. 74 с.
56. Зарва В. А. Історія російської літератури ХІХ ст. (70–90-ті рр.): навч. посібник. Бердянськ: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1997. Ч. 2: Відповіді на завдання та тести для самостійної роботи студентів. 18 с.

1998

57. Зарва В. А. Жанрові ознаки «роману виховання» в «Підлітку» Ф. Достоевського і «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного. *Сучасна інтерпретація художніх творів Ф. М. Достоевського: міжвузівський збірник наукових праць / відп. ред. В. А. Зарва. Київ-Бердянськ, 1998. С. 40–46.*

1999

58. Зарва В. А. Просветительская этика «разумного эгоизма» в творчестве Н. Г. Чернышевского. *Наука і сучасність: збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Київ: Логос, 1999. Ч. 1. С. 174–184.*

59. Зарва В. А. Рецепция А. С. Пушкина Н. С. Лесковым. *Актуальные проблемы современного пушкиноведения: материалы междунар. научной конфер., посвящ. 200-летию со дня рожд. А. С. Пушкина 17–18 мая 1999 г. Харьков: ХГПУ, 1999. С. 52–54.*

60. Зарва В. А. Російська дитяча література: навчальний посібник: у 2 кн. Київ: Інтеллект, 1999. Кн. 1: Тести та завдання для самостійної роботи студентів. 114 с.

61. Зарва В. А. Російська дитяча література: навчальний посібник: у 2 кн. Київ: Інтеллект, 1999. Кн. 2: Відповіді на тести та завдання для самост. роботи студентів. 39 с.

62. Зарва В. А. Н. А. Некрасов в творческом наследии Н. С. Лескова. *Актуальні проблеми слов'янської філології: міжвузівський збірник наукових статей «Лінгвістика і літературознавство». Київ: Знання, 1999. С. 66–70.*

63. Зарва В. А. Просвітницька раціоналістично-сенсуалістична тенденція у творчості Ф. Достоевського. *Молода нація: альманах / гол. ред. О. Проценко. Київ: Смолоскип, 1999. С. 267–277.*

2000

64. Зарва В. А. Просвітительська концепція «нового героя» в «Хмарах» І. Нечуя-Левицького. *Літературознавство: матеріали ІV конгресу Міжнар. асоціації українців (Одеса, 26–29 серпня 1999 р.) / упор. і відп. ред. О. Мишанич. Київ: Обереги, 2000. Кн. 1. С. 349–359.*

65. Зарва В. А. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного і «Підліток» Ф. Достоевського як «романи виховання». *Панас Мирний і літературний процес: зб. наук. статей. Полтава: ПДПУ, 2000. С. 62–65.*

66. Зарва В. А. Просветительская рационалистично-сенсуалистичная тенденция в творчестве Ф. М. Достоевского. *Филология на рубеже тысячелетий: материалы Междунар. научной конфер. Ростов-на-*

Дону : Донской издательский дом, 2000. Вып. 3 : Литература на рубеже тысячелетий. С. 48–50.

67. Зарва В. А. Просветительская рационалистично-сенсуалистичная тенденция в творчестве Л. Н. Толстого 60–80-х гг. XIX в. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. статей / відп. ред. С. П. Денисова та ін. Київ : Знання, 2000. Вип. 5 : Лінгвістика і літературознавство. С. 151–162.

2001

68. Зарва В. А. Проблема «середовище – особистість» у творчості Ф. М. Достоевського 60–80-х років XIX ст. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. статей / відп. ред. С. П. Денисова та ін. Київ : Знання України, 2001. Вип. VI : Лінгвістика і літературознавство. С. 146–150.

69. Зарва В., Семеновський В. Усім, не байдужим до історії. *Запорізька правда*. 2001. № 129. С. 4.

70. Зарва В. А. На допомогу вчителю-словеснику. *Південна зоря*. 2001. № 36. С. 4.

2002

71. Зарва В. А. Проблема добра и зла в прозе русских писателей 60–80-х годов XIX в. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. статей / відп. ред. В. О. Соболев та ін. Київ : Знання України, 2002. Вип. VII : Лінгвістика і літературознавство. С. 253–263.

72. Зарва В. А. Просвітительські тенденції в творчості І. Я. Франка 70–80-х рр. XIX ст. *Літературознавчі студії*. Київ : Київ. ун-т, 2002. Вип. 2. С. 113–119.

73. Зарва В. А. Просветительская тенденция взаимодействия человека и среды в творчестве Н. Г. Чернышевского. *Наука і сучасність* : зб. наук. праць Націон. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Київ : Логос, 2002. Т. XXXII. С. 205–206.

74. Зарва В. А. Антропологічний елемент в естетичному ідеалі раннього І. Франка і М. Чернишевського. *Література. Фольклор. Проблеми поетики* : зб. наук. праць / відп. ред. М. Х. Гуменний та ін. Київ-Одеса : Твім інтер, 2002. Вип. 10. С. 344–352.

75. Зарва В. А. Амбивалентность добра и зла в творчестве Л. Н. Толстого. *Вісник Запорізького держ. ун-ту*. 2002. № 4. С. 51–55.

2003

76. Зарва В. А. Просвітительська тенденція «думки правлять світом» у російській прозі 60–80-х рр. XIX ст. *Вісник Сумського держ. ун-ту*. 2003. № 1. С. 27–33.

77. Зарва В. А. Основні засади та сутність Просвітництва. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. статей / відп. ред.

- В. О. Соболь та ін. Київ : Знання України, 2003. Вип. VIII : Лінгвістика і літературознавство. С. 331–345.
78. Зарва В. А. «Думки правлять світом». Особливості Просвітництва як культурного явища. *Українська мова та література*. 2003. № 34. С. 15–19.
79. Зарва В. А. «От человека сие невозможно...». Відображення західноєвропейського Просвітництва в українській філософії та естетиці XVIII ст. *Українська мова та література*. 2003. № 38. С. 8–11.
80. Зарва В. А. Відображення ідей західноєвропейського Просвітництва в російській літературі та філософії XVIII–XIX ст. *Вісник Черкаського ун-ту*. Черкаси, 2003. Вип. 49. С. 126–131.
81. Зарва В. А. Просвітницький антропологізм у творчості російських та українських письменників 60–80-х рр. XIX ст. *Русская литература. Исследования* : збірник наукових трудов. Київ : ИПЦ «Київський університет», 2003. Вып. IV. С. 182–192.
82. Зарва В. А. Дійсність для «глибокого серця». Просвітництво в українській філософії та естетиці XIX ст. *Українська мова та література*. 2003. № 46. С. 12–16.
83. Зарва В. А. «...Треба дати більше ходу ідеї...» (на матеріалі прози Ф. Достоєвського 60–80-х рр. XIX ст.). *Актуальні проблеми літературознавства* : зб. наук. праць / наук. ред. Н. І. Заверталюк. Дніпропетровськ : Навч. книга, 2003. Т. 15. С. 126–136.
84. Зарва В. А. Бердянський державний педагогічний університет. *Енциклопедія сучасної України*. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 477.
85. Зарва В. А. Бердянський художній музей ім. І. Бродського. *Енциклопедія сучасної України*. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 479.
86. Зарва В. М. С. Лесков. *Імена України в космосі*. Київ–Львів, 2003. С. 464–466.
87. Зарва В. А. Національно-історичний тип французького Просвітництва. *Мова і культура*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2003. Вип. VI. Т. 6. Ч. 2. С. 196–204.

2004

88. Зарва В. А. Типологія просвітницького героя (на матеріалі прози М. Чернишевського і Марка Вовчка). *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. статей. Київ : Знання України, 2004. Вип. 9 : Лінгвістика і літературознавство. С. 21–33.
89. Зарва В. А. «В рух мас вносить кожна душа частку свого льоту». *Українська мова та література*. 2004. № 36. С. 7–9.
90. Зарва В. А. Жанрово-стильові ознаки «роману виховання» в українській та російській прозі 70-х рр. XIX ст. *Літературознавчі студії* : зб. наук. праць. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. Вип. 7. С. 113–117.

91. Зарва В. А. Просвітницька тенденція взаємодії людини і середовища в українській та російській прозі 60–80-х рр. XIX ст. *Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство* : зб. наук. праць. Рівне : Перспектива, 2004. Вип. XIII. С. 106–112.
92. Зарва В. А. Автобіографічна трилогія Л. Толстого як «роман виховання». *Русская литература. Исследования* : збірник наукових трудов. Київ : ИПЦ «Київський університет», 2004. Вип. 5. С. 103–111.
93. Зарва В. А. Особливості функціонування просвітницького «роману виховання» у 70-х рр. XIX ст. («Хіба ревуть воли, як ясла повні?» П. Мирного та І. Білика і «Підліток» Ф. Достоєвського). *Вісник Запорізького державного університету* : зб. наук. статей. Запоріжжя : Запор. держ. ун-т, 2004. № 2. С. 75–82.
94. Зарва В. А. Повість «Холуй» М. Костомарова крізь призму просвітницьких тенденцій. *Вісник Черкаського ун-ту*. Черкаси, 2004. Вип. 57. С. 64–71.
95. Зарва В. А. «Обломов» І. Гончарова як роман виховання. *Вісник Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна*. Харків, 2004. № 632. Вип. 42. С. 343–347.
96. Зарва В. А. Проблема співвідношення раціонального та емоційного в художній характерології І. Тургенєва. *Літературознавчі студії* : зб. наук. праць. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2004. Вип. 11. С. 167–171.
97. Зарва В. А. Просвітницькі тенденції в російських повістях Шевченка. *Тарас Шевченко і народна культура* : зб. праць міжнар. 35-ї наук. Шевченківської конф. (Черкаси, 20–22 квітня 2004 р.) : у 2 кн. Черкаси : Брама-Україна, 2004. Кн. 2. С. 87–93.
98. Зарва В. А. Жанр просвітницького роману виховання в творчості А. Свидницького і М. Лескова. *Мова і культура*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бурого, 2004. Вип. 7. Т. VII. Ч. 1 : Художня література в контексті культури. С. 249–255.
99. Зарва В. А. Типологічна модифікація моделей просвітницького героя (на матеріалі прози І. Тургенєва та І. Гончарова). *Філологічні семінари. Літературознавчі методології: практика і теорія*. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2004. Вип. 7. С. 110–125.
100. Зарва В. А. «Нам не треба війни, а треба просвіти!» (Своєрідність «нового» героя-інтелігента І. Нечуя-Левицького і «нові» люди в російській літературі). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2004. № 15. С. 15–19.

2005

101. Зарва В. А. Дискурс Просвітництва в російській та українській прозі 60–80-х рр. XIX ст. : монографія. Київ–Ніжин : Аспект-

Поліграф, 2005. 304 с. (Рецензії: Сидоренко О. О. Нове дослідження з компаративістики. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: міжвуз. зб. наук. статей / відп. ред. В. О. Соболю та ін. Київ: Знання України, 2005. Вип. X. С. 453–455; Гаєвська Н. Рецензія. *Дивослово*. 2005. № 10. С. 70; Харлан О. Д. Розвиток літературознавчої компаративістики в БДПУ. *Бердянск деловой*. 2005. № 52. 19 липня. С. 2.).

102. Зарва В. А. Специфіка російського Просвітництва в контексті європейського. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: міжвуз. зб. наук. ст. Київ: Знання України, 2005. Вип. 10: Лінгвістика і літературознавство. С. 224–233.

103. Зарва В. А. Структурно-функціональні особливості сюжету і композиції роману «Обломов» І. Гончарова. *Філологічні семінари. Художня форма*. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2005. Вип. 8. С. 253–263.

104. Зарва В. А. Просвітницькі тенденції в російській та українській прозі 60–80-х рр. XIX століття: автореф. дис. доктора філол. Наук: 10.01.05. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2005. 38 с.

2006

105. Зарва В. А. Трансформація ідей німецького Просвітництва в російській літературі першої половини XIX ст. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. О. Соболю. Київ–Ніжин: ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2006. Вип. XI. Ч. II. С. 43–53.

106. Зарва В. А. Жанровий синкретизм роману «Люборацькі» А. Свидницького. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка* / за ред. М. Ткачука. Тернопіль: ТНПУ, 2006. Вип. XIX. С. 45–54.

107. Зарва В. А. Колізії просвітницького антропологізму в прозі І. Тургенєва і М. Чернишевського. *Філологічні семінари. Національні моделі порівняльного літературознавства*. Київ: ВПЦ «Київський ун-т», 2006. С. 188–195.

108. Зарва В. А. Просвітницька тенденція превалювання ідей в творах І. Франка 70–80-х рр. *Літературознавчі студії*. Київ: ВПЦ «Київський ун-т», 2006. Вип. 18. С. 51–56.

109. Зарва В. Науковці БДПУ на сторінках столичних журналів. *Південна зоря*. 2006. № 66. 29 квітня. С. 2.

2007

110. Зарва В. А. Розвиток просвітницьких ідей у російській та українській прозі 60–80-х рр. XIX ст.: навч. посібник. Ніжин: ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2007. 156 с. (Рецензія:

Астаф'єв О., Лященко О. У спектрі просвітницьких ідей. *Слово і Час*. 2007. № 8. С. 87–88.)

111. Зарва В. А. Феномен «розумного егоїзму» в творчості І. Тургенєва і М. Чернишевського. *Вісник Луганського національного педагог. ун-ту імені Тараса Шевченка*. 2007. № 2. С. 56–66.

112. Зарва В. А. Російська та українська проза 60–80-х рр. ХІХ ст. (концепція просвітницького героя): навч. пос. Ніжин: ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2007. 136 с. (Рецензія: Нові надходження. *Азовський вестник*. 2007. № 22. 15 червня. С. 3.).

113. Зарва В. А. Просвітницькі тенденції в російських повістях Т. Шевченка: особливості функціонування. *Шевченкознавчі студії*: зб. наук. праць. Київ: ВПЦ «Київський ун-т», 2007. Вип. 9. С. 27–33.

114. Зарва В. А. Нове дослідження феномену літоб'єднання ВАПЛІТЕ: рецензія на моногр. Кавун Л. І. «М'ятежні» романтики вітаїзму: проза ВАПЛІТЕ. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Ніжин: ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2007. Вип. ХІІ. С. 294–298.

115. Зарва В. А. Художня рецепція теорії «розумного егоїзму» в прозі Льва Толстого та Івана Франка. *Рецептивні моделі творчості Івана Франка*: зб. наук. праць на пошану проф. Романа Гром'яка з нагоди його 70-ліття / за ред. М. П. Ткачука. Тернопіль: ТНПУ, 2007. С. 262–272.

116. Зарва В. А. Модель героя-праведника в російській та українській прозі 60–80-х рр. ХІХ ст. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*: зб. наук. праць / відп. ред. М. Х. Гуменний. Київ: Акцент, 2007. Вип. 26. С. 218–228.

117. Зарва В. А. Інтерпретація ідей англійського Просвітництва російськими митцями ХVІІІ–ХІХ ст. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Ніжин: ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2007. Вип. ХІІІ. С. 95–102.

118. Зарва В. А. Національні особливості англійського Просвітництва і літературний процес. *Актуальні проблеми іноземної філології: Лінгвістика та літературознавство*: міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Ніжин: ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2007. Вип. І. С. 204–210.

119. Зарва В. А. Англійське Просвітництво і розвиток англійського просвітницького роману. *Мова і культура* / гол. ред. Д. С. Бурого. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2007. Вип. 9. Т. Х. С. 84–89.

120. Зарва В. А. Идейно-эстетическое значение украинской темы в творчестве Н. С. Лескова. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Ніжин: ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2007. Вип. ХІV. С. 361–368.

121. Зарва В. А. «Дитячі роки» М. Лєскова як роман виховання. *Тайни художнього тексту (до проблеми поетики тексту)* : зб. наук. праць. Донецьк : Пороги, 2007. Вип. 7. С. 131–138.
122. Зарва В. А. Функціонування категорій добра і зла, розуму і добра в російській та українській прозі 70–90-х рр. XIX століття. *Вісник Запорізького національного університету* : зб. наук. статей. Запоріжжя : Запорізький націон. ун-т, 2007. № 1. С. 63–73.
123. Зарва В. Нові кандидати філологічних наук. *Азовський вестник*. 2007. № 17. 21 мая. С. 3 ; № 18. 18 мая. С. 3.
124. Зарва В. А. Ювілеї викладачів. *Азовський вестник*. 2007. № 36. С. 3 ; № 37. С. 3.
125. Зарва В. Нова генерація національної інтелектуальної еліти. *Азовський вестник*. 2007. № 21. 8 июня. С. 3.
126. Зарва В. А. Трагування термінів «Просвітництво», «просвітительство»: становлення та еволюція. *Філологічні семінари. Понятійний апарат сучасного літературознавства: «свое» й «чуже»*. Київ : ВПЦ «Київський ун-т», 2007. Вип. 10. С. 54–65.

2008

127. Зарва В. А. Інститут філології Бердянського державного педагогічного університету. *Слово і Час*. 2008. № 2. С. 3–6.
128. Зарва В. А. Жанротворчі особливості «Обломова» І. Гончарова як роману виховання. *Слово і Час*. 2008. № 2. С. 75–83.
129. Зарва В. А. Николай Лесков и его дочери. *Актуальні проблеми іноземної філології: Лінгвістика та літературознавство* : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Київ : Освіта України, 2008. Вип. II. С. 183–189.
130. Зарва В. А. Просвітницька антропологія в творчості Вольтера і Руссо. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Ніжин : ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2008. Вип. XVIII. С. 398–403.
131. Зарва В. А. Своєрідність типу героя-праведника в прозі Ф. Достоєвського, І. Гончарова, М. Лєскова. *Вісник Черкаського національного університету*. Черкаси : Черк. нац. ун-т імені Богдана Хмельницького, 2008. Вип. С. 110–115.
132. Зарва В. А. Типологія героїв крізь призму взаємодії людини і середовища (на матеріалі прози Л. Толстого і М. Лєскова). *Південний архів. Філологічні науки* : зб. наук. праць / гол. ред. О. В. Мішуков. Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. Вип. XLIII. С. 85–91.
133. Зарва В. А. Поняття про «роман виховання», структура і специфіка жанру. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Київ : Освіта України, 2008. Вип. XVI : Лінгвістика і літературознавство. С. 417–421.

134. Зарва В. А. Заслужені винагороди викладачам. *Азовський вестник*. 2008. № 21. С. 3; № 22. С. 3.
135. Зарва В. А. Панас Мирний та Федір Достоєвський. Елементи просвітницького роману виховання. *Українська мова та література*. 2008. № 22–24. С. 22–24.
136. Зарва В. А. Нове в літературній компаративістиці. *Наукові записки* / за ред. проф. М. Ткачука. Тернопіль : ТНПУ, 2008. Вип. 25. С. 335–339.
137. Зарва В. А. Створення НДІ слов'язознавства та компаративістики в Бердянському державному педагогічному університеті. *Міжнародна науково-практична конференція «Наука в інформаційному просторі»* : зб. наук. праць. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2008. Т. 5. С. 37–40.
138. Зарва В. А. Своєобразие жанровых форм Лескова-публициста. *Журналістика-2008: стан, проблеми і перспективи* : матеріали 10-й Міжнародної науково-практичної конференції / редкол. С. В. Дубовік і інш. Мінск : БДУ, 2008. Вип. 10. С. 260–262.
139. Зарва В. А. Модель героя ліберала-реформатора, культурника в романі «Хмари» І. Нечуя-Левицького. *Іван Нечуй-Левицький: постать і творчість* : зб. праць Всеукр. наук. конф. Черкаси : Вид. Ю. Чабаненко, 2008. С. 267–276.
140. Зарва В. А. Французьке Просвітництво : ідеї, етапи розвитку, різновиди, постаті. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Ніжин : ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2008. Вип. XVII. С. 462–472.
141. Зарва В. А. Композиционные особенности «Владычного суда» Н. Лескова. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Київ : Освіта України, 2008. Вип. XIX. С. 172–177.
142. Зарва В. А. Источники рассказа Н. С. Лескова «Некрещеный поп». *Лесковиана: творчество Н. С. Лескова : прошлое, настоящее, будущее* : междунар. сборник трудов / науч. ред. Д. В. Неустров. Москва : НИП «ВФК», 2008. Т. 1. С. 123–133.
143. Діяльність Інституту філології Бердянського державного педагогічного університету (2007–2008 навчальний рік) / відп. ред. В. А. Зарва. Ніжин : ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2008. 176 с.

2009

144. Зарва В. А. Актуальність літературознавчої спадщини : рец. на моногр. Г. Александрової «Літературні перехрестя (Микола Дашкевич у контексті порівняльних досліджень кінця ХІХ – початку ХХ ст.)». *Літературна Україна*. Київ : Освіта України, 2009. № 17. С. 8.

145. Зарва В. А. «...Настане золотий час рівності, знання й просвітності»: ідеї просвітництва у творчості Івана Нечуя-Левицького. *Дивослово*. 2009. № 10. С. 57–60.
146. Зарва В. А. Колізії просвітницького антропологізму в творчості Івана Франка. *Наукові записки Тернопільськ. націон. педаг. ун-ту імені Володимира Гнатюка* : збірник наук. праць з нагоди 60-річчя доктора філол. наук, проф. Миколи Ткачука / за ред. Н. М. Поплавської. Тернопіль : ТНПУ, 2009. Вип. 27. С. 74–78.
147. Зарва В. А. Жанрово-композиционное своеобразие «Печерских антиков». *Русский язык и литература: проблемы изучения и преподавания в школе и вузе* : сб. науч. тр. Киев, 2009. С. 416–420.
148. Зарва В. А. Тургенев і Чернишевський: колізії просвітницького антропологізму. *Художественная антропология* : сб. статей. Караганда : Центр гуманитарных исследований, 2009. С. 64–73.
149. Зарва В. А. Поэтика повести «Заячий ремиз» Н. С. Лескова. *Мова і культура* / гол. ред. Д. С. Бурого. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2009. Вип. 11. Т. III. С. 242–248.
150. Зарва В. А. Тип емансипованої жіночої особистості в російській прозі 60–70-х рр. XIX ст. *Вісник Запорізького національного університету* : зб. наук. ст. Запоріжжя : ЗНУ, 2009. С. 59–65.
151. Зарва В., Мельникова Ю. Історія російської літератури XIX століття (40–90-ті рр.) : навч. програма для студ. Бердянськ : БДПУ, 2009. 195 с.
152. Зарва В. А. Антропологічні ідеї у творчості І. Франка і М. Чернишевського. *Актуальні проблеми іноземної філології: Лінгвістика та літературознавство* : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Донецьк : Юго-Восток, 2009. Вип. IV. С. 5–11.
153. Зарва В. А. Николай Лесков и украинские писатели-современники: контакты, типологические схождения. *Поэтика художественного текста* : материалы II Междунар. научной конфер. / под ред. М. Н. Капрусовой, С. Ю. Толоконниковой. Борисоглебск, 2009. С. 61–67.
154. Зарва В. А. Впровадження новітніх напрямків сучасної вищої освіти в наукову, навчально-методичну і виховну роботу Інституту філології БДПУ (за 2008–2009 навчальний рік). *Діяльність Інституту філології Бердянського державного педагогічного університету (2008–2009 навчальний рік)* / відп. ред. В. А. Зарва. Донецьк : Юго-Восток, 2009. С. 6–7.

2010

155. Зарва В. А. Російські повісті «Близнюки», «Художник» Т. Шевченка крізь призму просвітницьких тенденцій. *Українська мова і література в школі*. 2010. № 1 (79). С. 46–49.

156. Зарва В. А. Методи інкорпорації античних мотивів у творчості Лесі Українки. *Феномен Лесі Українки: літературознавчий, лінгвістичний, історіософський, філософський та педагогічний аспекти* : зб. наук. праць / уклад. І. З. Тарасинська. Київ; Новоград-Волинський; Житомир; Черкаси, 2010. С. 7–13.
157. Зарва В. А. Українське письменство в російській свідомості 70–90-х років XIX століття : відгук на дисертацію С. І. Пилипишин. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. Бердянськ : БДПУ, 2010. Вип. XXIII. Ч. II. С. 616–624.
158. Зарва В. Традиції Гоголя в «українських» произведениях Лескова 60–70-х годов XIX века. *Вечният Гогол*. Сборник с доклади от юбилейната международна научна конференция, проведена в Шумен 6–7 октомври 2009 г. Фабор, 2010. С. 76–86.
159. Діяльність Інституту філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету (2009–2010 навчальний рік) / відп. ред. В. А. Зарва. Донецьк : Ноулідж (донецьке відділення), 2010. Ч. 1. 340 с.

2011

160. Зарва В. А. Наукова діяльність у Бердянському державному педагогічному університеті: стан і перспективи розвитку. *Наука в інформаційному просторі* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. 29–30 вересня 2011 р. : в 7 т. Дніпропетровськ : Біла К. О., 2011. Т. 5. С. 23–28.
161. Зарва В. А. Історія розвитку кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури. *Діяльність кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури за 2010 рік*. Бердянськ : БДПУ, 2011. С. 6–12.

2012

162. Zarva V. A. Basic principles of educational ideology. *European Science and Technology* : Materials of the II International research and practice conference (Weisbaden, May 9th – 10th, 2012.). Weisbaden, Germany, 2012. Vol. III. P. 229–236.
163. Зарва В. А. Розвиток ідей Просвітництва в російській та українській прозі 60-80-х рр. XIX ст. *Теорія літератури: концепції, інтерпретації* : наук. зб. / редкол. : Л. В. Грицик (голова) та ін. Київ, 2012. С. 92–97.
164. Зарва В. А. Своєрідність естетичного ідеалу раннього І. Франка і М. Чернишевського. *Студії з україністики* / упор., передм., заг. ред. Р. Радишевський, М. Зимомря. Київ; Дрогобич : Посвіт, 2012. Вип. X : Література. Соціум. Ювілейний збірник на пошану доктора філологічних наук, професора Олександра Астаф'єва. С. 327–334.

165. Зарва В. А. Концепція праведництва і герої праведники в прозі М. Лєскова і Ф. Достоевського 60–80-х років XIX ст. *Благородний вимір наукового подвижництва*: зб. наук. пр. / редкол. М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 2012. С. 109–116.
166. Зарва В. А. Співпраця Бердянського державного педагогічного університету та Заслуженого автономного університету міста Пуебло (Мексика). *Міжнародний науковий вісник*: збірник наук. статей за матеріалами XXIII Міжнар. наук.-практ. конф., Ужгород–Кошице–Мішкольц, 29 листопада–2 грудня 2011 р. / ред. кол. Ф. Г. Ващук (голова), Х. М. Олексик, І. В. Артёмов та ін. Ужгород : ЗакДУ, 2012. Вип. 4 (23). Ч. 1. С. 128–134.
167. Зарва В. А. Вступне слово. *Бердянський державний педагогічний університет. Історія. Сьогодні* / гол. ред. ради В. А. Зарва. Бердянськ : БДПУ, 2012. С. 3–5.

2013

168. Зарва В. А. Своєрідність теорії «розумного егоїзму» у творчості М. Чернишевського. *Теорія і практика наукового дискурсу: філологія, лінгводидактика*. Харків, 2013. С. 202–212.

2014

169. Зарва В. А. Просвітництво як феномен світової культури. *Слово і Час*. 2014. № 2. С. 14–24.
170. Зарва В. А. Становлення, еволюція й особливості роману виховання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: філологія*: зб. наук. ст. / гол. ред. В. А. Зарва. Бердянськ : БДПУ, 2014. Вип. II. С. 5–14.
171. Зарва В. А. Феномен Просвітництва. *Яценко Михайло Трохимович (до 90-ліття від дня народження). Ін тетогіат*: збірник наук. праць / відп. ред. П. В. Михед. Ніжин, 2014. С. 156–179.
172. Зарва В. Роман виховання: генезис, класифікація, структурно-тематичні ознаки. *Теорія літератури: концепції, інтерпретації*: наук. зб. / редкол. : Л. В. Грицик (голова). Київ : Логос, 2014. С. 134–143.

2015

173. Зарва В. Своєрідність функціонування категорій добра і зла, розуму і добра в російській та українській прозі доби Просвітництва. *Інтерпретація художнього твору: автор – текст – контекст* / упоряд. С. О. Філоненко; авт. передм. О. Г. Астаф'єв. Бердянськ : ФО-П Ткачук О. В., 2015. С. 65–140.

2016

174. Зарва В. А. Просвітництво: тлумачення, витоки, сутність. *Освіта і суспільство* : міжнарод. зб. наук. пр. / за заг. ред. Т. Несторенко, Р. Бернатової. Бердянськ : БДПУ, 2016. С. 286–294.

2017

175. Зарва В. А. Перша системна праця з висвітлення перекладацького доробку шістдесятників: рецензія на монографію О. Г. Павленко «Розмикання меж...» (авторські концепції перекладацтва другої половини ХХ століття: компаративний аспект)» (Київ : Логос, 2015. 452 с.). *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*: серія: Філологічні науки : зб. наук. ст. / гол. ред. В. А. Зарва. Бердянськ : БДПУ, 2017. Вип. XII. С. 216–222.

176. Зарва В. А. Циховська Елліна Дмитрівна. *Історія Бердянського державного педагогічного університету в іменах* / під заг. ред. І. Т. Богданова. Київ : Освіта України, 2017. С. 243.

177. Зарва В. А. История русской литературы 1870–1890-х годов. М. Салтыков-Щедрин : учеб. пособ. для студ. Бердянск : БГПУ, 2017. 152 с.

178. Zarva V. The theme of memory and oblivion in the novel «The limit of oblivion» by Sergei Lebedev. URL : <http://ri-urbanhistory.org.ua/projects/519-shostij-mizhnarodnij-simpozium-z-multidistsiplinarnogo-vivchennya-pam-yati-diskursi-pam-yati-v-chasi-zabuttya>.

2018

179. Зарва В. А. Сербський роман на межі ХХ–ХХІ століть у координатах компаративістики. *Слово і час*. 2018. № 12. С. 113–115.

180. Зарва В. А. «У Салтикові є щось Свіфтовське...»: своєрідність сатири англійського і російського письменників. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Філологічні науки : зб. наук. ст. / гол. ред. В. А. Зарва. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2018. Вип. XVII. С. 87–104.

181. Зарва В. А. Михалков Сергій Володимирович. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [веб-сайт] / гол. редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. URL : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=64967 (дата звернення: 16.03.2021)

2019

182. Зарва В. Теорія літератури: навч. посіб. Бердянськ: БДПУ, 2019. 168 с.

2021

183. Зарва В. А. Дихотомія категорій добра і зла в прозі М. Чернишевського і Ф. Достоєвського. *Сад віршознавчий* : зб. до ювілею проф. Н. В. Костенко / упор. Н. Гаврилук. Дрогобич : КОЛО, 2021. С. 122–138.
184. Зарва В. А. Російська постмодерністська література. Бердянськ : БДПУ, 2021. 125 с.
185. Зарва В. А. Репрезентація музики в творах М. С. Лєскова: до проблеми рецепції. *Сонячні кларнети: танець, музика, театр у літературних проєкціях* : матеріали Міжнар. наук. конф. Бердянськ, 2021. С. 91–93.

2022

186. Зарва В. А. Особливості реалізації дистанційного навчання у Бердянському державному педагогічному університеті. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку* : матеріали ХХІІ-ої Міжнародної науково-практичної конференції 07 липня 2022 року / за ред. І. В. Жукової, Є. О. Романенка. Любляна (Словенія) : ГО «ВАДНД», 2022. С. 324–329.
187. Зарва В. А. Інтертекстуальні зв'язки «Маленьких жінок» Л. М. Олкотт. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку* : матеріали ХХІV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Орхус, Данія, 07 вересня 2022 р.) / за ред. І. В. Жукової, Є. О. Романенка. Орхус (Данія) : ГО «ВАДНД», 2022. С. 274–278.
188. Зарва В. А. Особливості анімалістичного контексту творчості Феофана Прокоповича. *Співи землі: біологія та екологія в літературі та культурі* : матеріали міжнародної наукової конференції (22–23.09.2022 р.); редкол. О. П. Новик, О. Д. Харлан. Бердянськ : БДПУ, 2022. С. 111–115.
189. Зарва В. А. Поетика «Маленьких жінок» Л. М. Олкотт і екранізації цього твору. *Актуальні тенденції викладання літератури* : матеріали Дев'ятого регіонального наук.-практ. семінару (23 квітня 2021 р.); ред. кол. О. П. Новик (голова) та ін. Бердянськ : БДПУ, 2022. С. 27–36.
190. Zarva V. Psychological Aspects of the Study of Gender Sphere of Concept in the Media. *Postmodern Openings*. 2022. № 13 (1). С. 103–130. URL : <https://doi.org/10.18662/po/13.1/387> (стаття у співавторстві in Web of Science)

Слово про вченого:

**ЗАРВА
Вікторія
Анатоліївна**

(до 70-річчя з дня народження)